

**Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra francouzského jazyka a literatury**

Bakalářská práce

CHARLES BAUDELAIRE – OSOBNOST A TVORBA

(Charles Baudelaire – personality and creation)

Vedoucí bakalářské práce: Dr.PhDr. Renáta Listíková, MCF

Autor bakalářské práce: Jitka Bačáková

Obor studia: Specializace v pedagogice: francouzský jazyk-pedagogika

Rok dokončení práce: 2012

Abstrakt česky

Název bakalářské práce: Charles Baudelaire - osobnost a tvorba

Předmětem této bakalářské práce je osobnost a tvorba Charlese Baudelaira. Zajímáme se zde o to, jak Baudelairův život, i doba, v níž žil, ovlivnily jeho tvorbu. Cílem je ukázat, v čem se sbírka *Květy zla* lišila od ostatních děl devatenáctého století, co vedlo k jejímu odsouzení a kritice, ale i pozitivnímu přijetí. Úkolem této bakalářské práce je ukázat, jaký byl Baudelairův ohlas v Čechách a v čem se lišily překlady českých spisovatelů. Pojednáваме také o vztahu Baudelaira k ženám, zejména k Jeanne Duvalové, a jakým způsobem se soužití s touto celoživotní partnerkou promítlo do básní sbírky *Květu zla*. Zamýšlíme se i nad pojetím krásy u Baudelaira, a demonstrujeme tím novost a originalitu jeho poezie. Tvorba Charlese Baudelaira otevírá nové, nepoznané možnosti, které porušují a mění dosavadní estetické normy a dává tak poezii nový rozměr a inspiraci pro budoucí generace.

Klíčová slova: Symbolismus, Květy zla, Charles Baudelaire, Jeanne Duvalová, parnasismus, Černá Venuše

Abstrakt anglicky

Title of the thesis: Charles Baudelaire – personality and creation

The subject of this bachelor's thesis is the personality and work of Charles Baudelaire. We are interested in how Baudelaire's life and also the historical period in which he lived influenced his output. The aim is to show, how the collection *Flowers of Evil* differ from other 19th century works, what was the reason for its rejection and criticism, but also for its positive acceptance. The purpose of this bachelor's thesis is to show, how was the reaction on Baudelaire's work in Bohemia and how translations from the Czech authors differ. The thesis also discusses Baudelaire's relationship to women, especially to Jeanne Duval, and how is his cohabitation with this lifelong partner reflected in poems of the *Flowers of Evil* collection. We are also reflecting of Baudelaire's conception of beauty, and by that we demonstrate novelty and originality of his poetry. Charles Baudelaire's work brings new, unknown possibilities, which disrupt and change previous aesthetic norms and gives poetry a new dimension and inspiration for next generations.

Keywords: Symbolism, The Flowers of Evel, Charles Baudelaire, Jeanne Duval, parnasism, Black Venus

Prohlašuji, že bakalářskou práci s názvem *Charles Baudelaire - osobnost a tvorba* jsem vypracovala samostatně. Použitou literaturu a podkladové materiály uvádím v přiloženém seznamu literatury.

V Praze dne

Podpis

Obsah:

1	Úvod.....	5
2	Charles Baudelaire – osobnost a tvorba.....	5
3	„Květy zla“	11
4	Ohlas mezi francouzskými spisovateli 19. století.....	15
5	Baudelairův ohlas v Čechách.....	16
6	„Květy zla“ jakožto chronologický celek	23
7	Kompoziciční osnova sbírky	24
7.1	„La Beauté“	25
7.2	Ústřední oddíl	29
7.3	Jeanne Duvalová.....	30
7.4	Cyklus „Černá Venuše“ – „Bílá Venuše“	31
7.5	Tropická krajina.....	33
7.6	„Tableaux parisiens“	35
7.7	„Le vin“	37
8	Závěr	39
9	Resumé.....	40
10	Bibliografie	44

1 Úvod

Předmětem této bakalářské práce je osobnost a tvorba Charlese Baudelaira. Rozebíráme zde Baudelairovy novátorské počiny a následně kritiku, se kterou se setkal při vydání sbírky *Květy zla*. Ani v Českých zemích nebyl tento básník neznámý, proto se v další části zajímáme o překlady Baudelairovy tvorby právě v Čechách. Na ukázkách básní si porovnáváme překlady spisovatelů devatenáctého století s překlady století dvacátého. V kompoziční osnově sbírky pak nahlížíme do propracovanosti díla *Květy zla*. Nerozebíráme zde však všechny části *Květu zla*, zaměřujeme se zde na Baudelairovu celoživotní partnerku Jeanne Duval a tedy na básně, jež jsou této ženě věnovány. S tímto souvisí i Baudelairovo pojetí krásy, což si vysvětlujeme na básních *Krása (La Beauté)* a *Hymna na krásu (L'Hymne à la Beauté)*. Práce je zakončena krátkým pojednáním, co je obsahem oddílů *Pařížské obrazy (Tableaux parisiens)*, *Le Vin (Vino)*, *La Mort (Smrt)*.

2 Charles Baudelaire – osobnost a tvorba

Básník, teoretik a kritik Charles Baudelaire se narodil dne 9. dubna roku 1821 v Paříži. Rodinné vztahy poznamenaly pozdější život i uměleckou tvorbu tohoto básníka. Baudelaire miloval svého otce, Josepha – Françoise Baudelaira, malíře, vzdělance, člověka jemného chování, muže starých mravů osmnáctého století. V témže roce Baudelairova narození oslavil šedesáté narozeniny. Možná právě po něm zdědil Baudelaire své nadání, schopnost pozorovat a vnímat krásu, cit pro umění všeho druhu, i malířské dovednosti. V Baudelairových šesti letech otec umírá, a synovi zbývá už jen pár šťastných let. Caroline Baudelairová, básníková matka, se již po roce, roku 1828 provdává za generála Aupicka, což Baudelaire nikdy nepřenesl přes srdce a neodpustil ji to až do smrti. Matka pro Baudelaira představovala ženství nejen mateřské, cítil k ní vztah až milostný. Tato skutečnost provází našeho básníka celý život a nikdy se již není schopen vymanit z její náruče. Na svého otčímá žárlil, necítil k němu nijakou náklonnost, i když zprvu jistá snaha, jak se mu zalíbit a sblížit se s ním, jistě nechyběla. Zpočátku byl Baudelairův vztah k otčímovi dobrosrdečný, jak se můžeme dočíst v korespondenci:

„[...] píšu Vám tento dopis, abych se Vás pokusil přesvědčit, že je jakási naděje, abych se dostal ze stavu, který Vám působí tolik trápení. Víím, že maminka, jakmile si přečte začátek tohoto psaní, řekne: já už tomu nevěřím, a že tatínek řekne totéž. Ale já neklesám na mysl, abyste mě potrestali za mé hlouposti, nechcete za mnou chodit do koleje, ale jen přijďte, naposledy, ať mi dáte dobré rady a ať mě povzbudíte.

Všechny mé hlouposti pramení z mé lehkovážnosti a z mého loudalství [...] záleží mi jen na potěšení vidět se s Vámi celý den, na chválách, kterými případně oceňujete moji práci“.¹

Z dopisu je cítit bezproblémový vztah Baudelaira ke svému otčímovi. Generál Aupick nebyl zlý, chtěl pro svého syna skutečně jen to nejlepší. Tento dobrý vztah k nevlastnímu otci však netrval dlouho. Bod zlomu přichází s generálovým nesouhlasem Baudelairových plánů stát se básníkem: „Generál Aupick chtěl ze svého adoptivního syna vychovat řádného občana, na něhož by (podle otčímových představ) mohla být Vlast hrdá. Naplnil však senzitivního Baudelaira odporem a nenávistí“.²

Baudelaire Aupicka nenáviděl a své matce sňatek neodpustil. Snad jen uznává, že otčím pro něho chtěl jen to nejlepší a později mu dává zapravdu.

Díky zaměstnání generála měnila rodina místa pobytu. V jedenácti letech začal Baudelaire studovat na Královské koleji v Lyonu, poté, roku 1836 byl otčím povolán do Paříže, kde Baudelaire počíná svá studia na koleji Ludvíka Velikého. Ve studiích se záměrně nesnažil, vyniká však v latině a řečtině, roku 1837 dostává cenu za latinské verše.

Patrně zde se prohloubil ještě více Baudelairův zájem o literaturu. Roku 1839 je vyloučen ze studií z důvodu odmítnutí poslušnosti, avšak nakonec dostudoval. Roku 1840 je podle přání svého nevlastního otce zapsán na právnickou školu. Svůj budoucí život však Baudelaire stále vidí ve světě literárním. Touha po povolání básníka se zvětšuje s narůstajícím nesouhlasem otčíma, který budoucnost svého nevlastního syna vidí v diplomacii. Nechut' mezi oběma muži se od této chvíle jen prohlubovala a ani v budoucnu se nezměnilo nic k lepšímu, nikdy již k sobě nenalezli cestu.

Baudelaire začíná vést bytí bohémské. Je okouzlen Paříží, kde je obklopen světem spisovatelů a umělců. Schází se s Gérardem de Nervallem, Honoré de Balzacem, Victorem Hugem a dalšími. Toto bohémské období je pro Baudelaira i začátkem života dandyho. Rodiče však neshledávají v tomto způsobu života nic, co by bylo přijatelné a známosti jejich syna pro ně představují jen starosti. Není tedy divu, že se v nich probouzí starost o současný, i budoucí život syna. Manželé Aupickovi nalézají zdánlivě jednoduché řešení, jak syna přimět k jinému způsobu života. V červnu roku 1841 vyplouvá trojstěžník paquebot des Mers du Sud do Kalkaty a Baudelaire nechybí na palubě. Kapitánem této

---

¹ Baudelaire, Ch. *Mé srdce, tak jak je*. Praha: Trorst. 1996, s. 27 (dopis rodičům z 25.2.,1834)

² Baudelaire, Ch. *Báseň o hašiši*. Praha: Volvox Globator 1995, s. 57

„trestné“ plavby byl generálův přítel Saliz³, kterému bylo kladeno na srdce, aby Baudelaira přivedl na správnou cestu. Aupick se nechce smířit s životem, který jeho nevlastní syn vede, neustále ho vidí ve funkci diplomata či obchodníka. Díky této plavbě snad nalezne smysl života a dostane se na spořádanou cestu praktického člověka. Dobrodružství však netrvá dlouho. Loď připlouvá k ostrovu Mauritiu, kde Baudelaire stráví pár dnů a z kterého si odváží inspiraci k básni *Jedné kreolské dámě*. Další zastávkou je ostrov Réunion, odkud již Baudelaire odmítá pokračovat v cestě a navrací se do Paříže. Z plánovaných dvou let se cesta omezila na pouhých 8 měsíců a Baudelaire se vrací již v únoru roku 1842. Z cesty si však nepřiváží ani vidinu spořádaného života, ani myšlenku na povolání, jež mu vnucuje Aupick. V nejmenším ale nemůžeme tvrdit, že by si Baudelaire z cesty nepřivezl zcela nic, naopak, jeho duše je prosycena dojmy a vzpomínkami. Jako pravý básník vnímal krásy exotických krajín, které ho obklopovaly, a půvaby tamních obyvatel. Vzpomínky, které si básník uchoval na kouzelné krajiny se prolínají v jeho díle a „zúročil tuto nepříjemnou-ostatně předčasně ukončenou – cestu v celé řadě svých básni, z nichž na příští čtenáře dýchala exotika a krása vzdálených krajů“.⁴ Jisté básně jsou pokračováním této cesty a jsou svědectvím o nepřestávajícím snění o dálkách, které se do jeho nitra provždy zakořenily. Nic jiného si možná básník tohoto formátu z cesty přivést nemohl.

Po návratu je Baudelaire plnoletý a žádá peněžité dědictví po svém otci. Je mu tedy vyplacena částka 75 000 franků, což na tehdejší poměry nepředstavovalo zcela zanedbatelný obnos. Baudelaire rád utrácí a neschopnost spořit by ho rychle dostala do finanční tísně, kdyby nezakročila matka. Baudelairův obnos dává pod dohled notáře, jenž mu měsíčně vyplácí stanovenou částku. Nicméně ani notářův dohled nad dědictvím nechránilo Baudelaira před dluhy, které vzrostly na 40000 franků: „pronásledován věřiteli, měnil básník často byt, jen aby unikl jejich stopě, a uštván starostmi, byl nejednou nad pokrajem sebevraždy“.⁵ Roku 1864 odjíždí do Bruselu, kde pořádá přednášky o literatuře a plánuje vydání svého souborného díla u firmy Lacroix et Verboeckhoven. V Bruselu však nebyl spokojen, honoráře za přednášky nejsou podle jeho představy.

---

³ Baudelaire, Ch. *Mé srdce, tak jak je*. Praha : Torst, 1996 , s.12

⁴ Baudelaire, Ch. *Má temná kráska*. Praha: Vyšehrad, 2002, s. 75

⁵ Baudelaire, Ch. *Sborník světové poezie. Výbor z „Květů zla“*. Praha: Nakladatelství J.OTTO, kol. r. 1900 , s.10

Brzy se dostavují známky budoucí nemoci. První záchvat asafie Baudelaire prodělal v březnu roku 1866 při prohlídce jezuitského chrámu v průvodu malíře Ropsa Namur.⁶

Choroba pokračovala velmi rychle. V červenci matka převáží syna z Bruselu do Paříže, kde je hospitalizován. Spoután strašnými muky, ale alespoň obklopen svou matkou a přítelem Asselineauem⁷ umírá 31. srpna 1867.

Pochován byl 2. září na hřbitov Montparnasse do rodinné hrobky generála Aupicka. Nad jeho hrobem o básníkovi promlouvají dva z jeho nejvěrnějších přátelé, Ch. Asselineau a Th. De Banville.⁸

Charles Baudelaire nebyl jen básníkem, ale i překladatelem a uměleckým kritikem. Zasloužil se o překlady děl Edgara Allana Poea.⁹ S dílem tohoto spisovatele se Baudelaire seznámil roku 1846. Baudelaire byl obdivovatel Poeovy tvorby, nachází zde „látky, o nichž snil, zpracovány s daleko větším mistrovstvím, myšlenky, které měl a jichž posud nevyslovil“.¹⁰ Není tedy divu, že Baudelaire přeložil téměř celé Poeovo dílo. V tomto umělci Baudelaire nacházel podobné myšlenky, jako měl on sám. Poe rovněž, jako jeho obdivovatel, prchá do světa snů, aby unikl zkaženému světu.

Značný zájem ale projevoval i o řadu dalších umělců a spisovatelů, kterým zasvětil dílo *Úvahy o některých současnících*. Tento přední obdivovatel E. Delacroix a T. Gautiera¹¹ se zasloužil o odlišnou perspektivu na poezii a tedy i na umění. Gautier je pro Baudelaira představitelem dokonalého umění, navíc „má tu proslulou přednost, kterou mu okounějící kritikové umíněně upírají, totiž cit“. Baudelaire v Delacroixovi nenachází jen přítele, pro našeho básníka je ztělesněním romantismu a modernosti: „kromě básnivé imaginace, společné malíři, stejně jako spisovateli, má autor i výtvarnou imaginaci“.¹² Baudelaire zde spojuje dvě složky – imaginaci básnickou, která by měla být v duších všech spisovatelů a imaginaci výtvarnou, kterou je Delacroix navíc obdařen. V jeho dílech se můžeme ponořit do snů, jsme vedeni naší imaginací, jsme schopni si domýšlet. V době,

---

⁶ Tamtéž, s. 12

⁷ Charles Asselineau (1820-1874). Spisovatel, autor první biografie o CH.Baudelairovi- *Sa Vie et son oeuvre*, 1869.

⁸ Thédore de Banville (1823-1891)-fr. básník a dramatik..

⁹ Edgar Allan Poe (1809-1849)-americký básník, literární teoretik, prozaik . Považován za předchůdce moderních hororů. Jisté povídky lze považovat za první ukázky science fiction

¹⁰ Charles Baudelaire. *Sborník světové poezie. Výbor z „Květů zla“*. Praha: Nakladatelství J.OTTO, kol. r. 1900, s. 8

¹¹ Théophile Gautier (1811-1872)- francouzský spisovatel, dramatik, básník.

¹² Baudelaire, Ch. *Sborník světové poezie. Výbor z „Květů zla“*. Praha: Nakladatelství J.OTTO, kol. r. 1900, s. 104

kdy se oblibě těšil romantický sentimentalismus a popisný parnasismus se tento básník nebál vyslovit revoluční myšlenky, a razil, i když nevědomky, cestu novým uměleckým proudům budoucím tím, že „do chladné struktury veršů parnassistských nalil on žhavého vína vášně a citů, černého vína lítosti výčitek a melancholie“.¹³ Baudelaire se vymyká doposud uznávaným formám básnického umění. Do svých básní vnáší to, co málokdo do této doby a i málokdo z jeho současníků dokázal, totiž sebe sama, své nitro. Tohoto si všiml i Paul Verlaine a ostatní jeho obdivovatelé příští: „Baudelaire netíhne k vnější popisnosti světa a nesnaží se věci ani napodobovat“.¹⁴ Jeho poezie je důkazem novosti. Nachází se na pomezí všech doposud známých, ale i neznámých proudů. Vymyká se parnasismu, ale zároveň miluje sloh klasický. Baudelairova poezie není ani zcela romantického charakteru, ale jisté prvky zde nalzáme. Neboť není možné, aby duše tohoto básníka nebyla poznamenána dobou, v níž žil. I on, jako spousta dalších umělců devatenáctého věku si na svých bedrech nesl život básníka osamocенého a nepochopeného, prokletého svou dobou. S klidným svědomím tedy můžeme tvrdit, že Baudelaire byl i básníkem romantickým. Pro Baudelaira je romantismus svědectvím lidstva, jakousi malou historií našich činů, charakterů, života. Nachází se totiž v každém století, ve kterém dochází k rozličnému pojetí mravnosti. Romantismus je tedy aktuální, jelikož odpovídá mravním koncepcím daného století, tedy dokonale vypovídá o určité době a pro Baudelaira představuje „nejrovnější a nejaktuálnější vyjádření krásna“.¹⁵ Tak jako v díle Delacroixe nacházíme stopy snů s nekonečností a odpoutáváme se od toho, co vidíme, čili od reality, tak i v díle Baudelairově není deskriptivnost jen povahy objektivní, nýbrž to, co se nachází vně, mění ve vnitřní svět krásy, hrůzy, rozkoše a nudy. Delacroix i Baudelaire nám zanechávají prostor pro snění, proto, abychom mohli naši představivost nechat vytvářet nejrozličnější příběhy, neboť jejich výtvoř k tomuto napomáhají. Jednoduše nám nepředkládají dílo, kde imaginativnosti nenalzá volnost. Tento útěk do transcendentna je dán „pokrokovou“ dobou, v níž se umělec nachází, dobou, kdy materialismus je povýšen nad duchovní stránku života. Hledá, jak by došel spokojenosti. To však není možné ve světě, který je zkažený a prohnílý. Celé devatenácté století se nalzá v morálním zmatku, je neklidné, ztrácí víru. Baudelaire se bouří a trpí. Měšťáctví, se svými pokřivenými prioritami odsuzuje, nenachází žádné pozitivní východisko a upírá se tedy do světa

---

¹³ Baudelaire, Ch. *Sborník světové poezie. Výbor z „Květů zla“*. Praha: Nakladatelství J.OTTO, kol.r. 1900

¹⁴ Verlaine, P. *Prokletí básníci*. Praha: Československý spisovatel, 1996, s. 9

¹⁵ Baudelaire, Ch. *Úvahy o některých současnících*. Praha: Odeon, 1968, s. 97

nadpřirozeného, jakožto ušlechtilějšího. Tato skutečnost se samozřejmě prolíná i do jeho tvorby. Baudelairova poezie „je výkřikem touhy po svobodě ducha, po osvobození člověka, po lidštějším a přijatelnějším, nebo alespoň méně nelidském a méně nepřijatelném řádu světa“.¹⁶ Jeho poezie není podřízena všeobecně uznávaným pravidlům. Jedná se o poezii svobodnou, nepřetržitě kolísající mezi smysly a duchem, nevykládá, ale dává nám podněty.

Baudelairova snaha odprostit se od popisnosti reality se promítá do nadpřirozené imaginace. Nesnaží se o vnější popisnost jevů, ani o poetické vyjádření vášní a citů. Ve svém nitru odkrývá neprobádaná místa své obrazotvornosti, prostřednictvím níž vstupuje do dalekých krajin. Tvorba pak dostává jiného, nového charakteru, ve své době prakticky neznámého. Nechceme zde však zastávat tvrzení, že by dílo tohoto umělce mělo povahu jakéhosi bezmyšlenkovitého plynutí idejí. Má i svou promyšlenost, vnitřní logiku a psychologii. Baudelaire užívá alexandrin, jež je pro dvanácté století velmi uznávaným veršem. Vybroušenost jeho básní je dokonolá, ale na šokující obsah nebyla tato doba ještě připravena.

V Baudelairově tvorbě nalézáme prvky romantismu, realismu i parnasismu. Jeho dílo je však naprosto moderní a nové. Sám Baudelaire by se zároveň „zval romantikem a zná se uctivě k učiteli Gautierovi, jakožto mistru formalistovi a artistnímu virtuovi“.¹⁷ Tohoto básníka tedy nelze zařadit do určitého uměleckého směru, v jeho dílech poetických nalézáme spoustu prvků, jak klasických, tak nových. Baudelaire je „celui qui regarde vers le passé et vers l'avenir; celui qui transmet les valeurs anciennes aux générations nouvelles, qui transmet le passé en présent et en futur; le dernier classique et tout à la fois le premier moderne“.¹⁸

Baudelairova literární činnost byla bohatá, avšak ne zcela uznávaná. Roku 1855 publikoval v časopise *Le Pays* několik ze svých studií výtvarných. Téhož roku také vydává 18 básní v redakci *Revue des deux mondes* vybraných z již připravované sbírky *Květy zla*. Již zde se neseťkal s vlivným přijetím a publikované básně způsobily rozruch.

Razil cesty umělcům budoucím, byl průkopníkem a trpítelem své doby. Jeho dráha nebyla jednoduchá, zato plody, které přinesla byly, jsou a budou jedněmi z největších

---

¹⁶ Verlaine, P. *Prokletí básníci*. Praha: Československý spisovatel, 1996, s. 89

¹⁷ Černý, V. *Soustavný přehled obecných dějin literatury naší vzdělanosti*. Praha: Academia, 2009, s. 344.

¹⁸ Baudelaire, Ch. *Les Fleurs du mal*. Paris: Gallimard, 2010, s.10: „Baudelaire je ten, kdo hledí do minulosti i do budoucnosti, ten, kdo přetváří staré hodnoty novým generacím, přetváří minulost v přítomnost a v budoucnost, je posledním klasikem a prvním moderním.“ VI. překlad.

skvostů lidské kultury a umění: „on jest jedním z nečetných Mojžíšů poesie , udeřil v skálu a vyvodil nový zdroj, kde se ukájejí davy a ježž rozvádějí v stružky nové a nové“. ¹⁹ Ovlivnil celé generace budoucí, byl vzorem pro symbolisty, dekadenty, surrealisty, ale ani jedním z nich není, prostupuje všechny, „ale nachází se za nimi, jakoby v mlhavém oparu“. ²⁰

3 Květy zla

Květy zla, dílo, jež je pro kritiky století devatenáctého oslavou ohyzdnosti a nemravnosti, si našlo své místo a obdiv až ve století dvacátém.

Sbírka se původně jmenovala *Lesbičanky*, (*Les Lesbiennes* ,1845). Pojmenování nesla podle dvou básní *Prokleté ženy* (*Femmes damnés*). O tři roky později Baudelaire změnil název na *Limby* (*Les limbes*, 1848). Jistí teologové zastávají názor, že titul *Limby* vyjadřoval pobyt nepokřtěných duší, čili místo, nacházející se mezi očistcem a peklem a ve kterém není možné dojít odměny. ²¹ Označení *Limby* se však netěšilo dlouhému trvání. O sedm let později již sbírka nese název *Květy zla* (*Les Fleurs du mal*). Přejmenování je zásluhou autora přítele Hippolyta Babou. ²² Baudelaire tento název přijímá z prostého důvodu. Absolutně totiž vystihuje obsah a smysl sbírky: „slavní básníci se už dávno rozdělili o nejrozkvetlejší hájemství básnické říše“ a Baudelairovi tedy zbývá cesta obtížnější, za to krásnější: „vydobýt Krásu ze Zla“. ²³ V tomto obratu se nám odkrývá dualismus dobra a zla, krásy a ošklivosti, splínu a ideálu atd. Sbírka nás provází těmito kontrasty po celou dobu- silně je pociťujeme v básních, jež jsou věnovány ženám: „touhu po něze a hledání ideálu vyvolávají obrazy paní Sabatierové a Marie Daubrunové, kdežto potřeba násilí, neřesti, ohyzdnosti a vzpoury je ztělesněna onou zhýralou megerou, upírem a zlověstným běsem, který ho právě opustil“. ²⁴

Baudelaire vydává *Květy zla* dne 25. června roku 1857 u nakladatele Auguste Poulet – Malassis. Podepsání smlouvy se datuje ke dni 30. 12. roku 1856, 1320 exemplářů bylo dne 25. 6. dáno do prodeje. Dlouho neuplynulo a dne 20.8 je dílo odsouzeno pro urážku náboženství a z nemravnosti. Baudelairův přítel Asselineau se zasloužil o záchranu

---

¹⁹ Charles Baudelaire. *Sborník světové poezie. Výbor z „Květů zla“*. Praha: Nakladatelství J.OTTO, kol.r. 1900, s.16

²⁰ Tamtéž, s. 16

²¹ Baudelaire, Ch. *Hořké propasti*. Praha: Paseka, 2001, s. 30

²² Hippolyte Babou-1823-1878- francouzský spisovatel a literární kritik. Baudelairův přítel.

²³ Baudelaire, Ch. *Úvahy o některých současnících*. Praha:Odeon, 1968, s. 445

²⁴ Troyat,H. *Baudelaire*. Praha: Mladá fronta, 1997, s. 138

notného počtu výtisků, jež byli i nadále, avšak za dvojnásobnou cenu prodávány. Pobouřený autor se vrhá do nerovného boje. Uvědomuje si, že pro záchranu je důležitá podpora ze strany vysoce postavených osob. Se svou první prosbou přichází k Saint-Beuvovi²⁵, který však Baudelairovu žádost odmítá. Jeho omluvou má býti údajná nekompetentnost v procesu. Pro obranu Baudelairova díla však během procesu publikuje krátký článek v *les Petits Moyens de défense tels que je les conçois*²⁶, kde se dočítáme, že mu záležitost není lhostejná a se vším všudy je na straně umělce: „ Tout était dans la domaine de la poésie. Lamartine avait pris le *ciel*, Victor Hugo avait pris la *terre*. Laprade avait pris les *forêts* [...]“.²⁷ Vše je tedy prozkoumáno, popsáno a našemu básníkovi mnoho nezbývá. Spisovatelé si rozebrali vše, co mohli a on musí hledat v jiných končinách. Co zbývá tedy našemu básníkovi, aby přinesl něco nového a neznámého? Tvořit jen z toho, co zůstalo, nalézt cosi nového, doposud neprobádaného. Jak Baudelaire sám tvrdí, vydestilovat krásu ze zla. Romantismus je stále živoucí a na vrcholu, ač pro mnohé umělce ztrácí svůj půvab, který představoval zpočátku. Totiž jisté ideje na změnu společnosti, na lepší morálku a snesitelnější svět. Baudelaire si je vědom, že nynější romantismus již ztrácí formu a básnická řeč je jednoduchá, spisovatelé se neustále navrací k minulosti. Tato generace je stále na výsluní (V. Hugo, A. Lamartine, A. Musset, A. Vigny). I zde nalézáme vysvětlení, proč si Baudelaire vybral cestu složitější a zcela odlišnou od svých současníků. Nechtěl se opakovat, měl v úmyslu vytvořit cosi nového, dosud nepoznaného a „jediným možným východiskem ze situace, v níž každý krok mladého básníka byl zatížen balvanem ještě čerstvé tradice, bylo obrátit se proti ní“.²⁸ Mluvíme zde o boji nové myšlenky o jinou poezii proti ustrnulé tradici devatenáctého století. O nový způsob cítění v romantismu. Jeho záměr je nalézt nové umění, které by už nebylo jen opisováním jevů okolních či jejich napodobování, nýbrž jejich „interpretace v lidských intencích vášnivého prožitku“.²⁹ Tato doba nemohla pochopit novátorské počínání Baudelairovy poezie, spatřovala v ni jen ohavnost, jen slova, nikoliv hloubku a krásu, kterou nám přináší. Devatenácté století nebylo ještě připraveno na tak odvážné verše a pro jisté to představovalo vrchol nemravnosti.

---

²⁵ Ch. Saint-Beuve, 1804-1869. Francouzský spisovatel a kritik.

²⁶ Dokument o procesu s *Květy zla*, článek z časopisu *Figaro*, červenec 1857

²⁷ Baudelaire, Ch. *Les Fleurs du mal*. Paris: Gallimard, 2010, s.10 : „poezie již vše poznala. Lamartine si vzal nebe. Victor Hugo si vzal zem. Laprade si vzal lesy [...]“.

²⁸ Baudelaire, Ch. *Úvahy o některých současnících*. Praha:Odeon, 1968, s. 641

²⁹ Tamtéž, s. 642

Básník se nevzdává a hledá i nadále. Baudelaire nebyl ve své době jediným umělcem, jež musel předstoupit před soud. Gustav Flaubert³⁰ byl souzen kvůli dílu *Paní Bovaryová* (1857), rovněž obviněného z nemravnosti. Baudelairovo rozhodnutí, jak si se situací počít, přichází tedy k tomuto spisovateli. Skutečnost, že Flaubert nakonec nebyl odsouzen vyvolává v básníkovi naději. Nebyl odsouzen, poněvadž zastání se mu dostalo od vlivné ženy, císařovny Mathildy? Patrně ano. Další Baudelairova prosba je mířena k paní Sabatierové³¹: „Il me manque une femme. Et la pensée bizarre que peut-être vous pourriez, par des relations [...], faire arriver un mot sensé à une de ces grosses cervelles [...]“.³² V dopise se Baudelaire zmiňuje, že všechny verše od strany 84- 105 patří jeho adresátce. Ač polichocena, paní Sabatierová nezmůže víc, než promluvit se soudním úředníkem, který jakoukoliv angažovanost v tomto procesu odmítá.

V den soudu cituje prokurátor Ernestem Pinard³³ verše z básní, jež vzbudily pohoršení - *Abel a Kain* (*Abel et Caïn*); *Zapření svatého Petra* (*Le Reniement de saint Pierre*); *Proměny Upírovy* (*Les Métamorphoses du vampire*); *Té, která je příliš veselá* (*A celle qui est trop gaie*); *Klenoty* (*Les Bijoux*); *Lethé* (*Le Léthé*); *Lesbos* (*Lesbos*); *Prokleté ženy* (*Femmes damnés*); *Víno vrahovo* (*Le Vin de l'assassin*); *Litanie Satanovy* (*Les Litanies de Satan*). Pinard dále přiznává, že autor je „povahy neklidné a nevyrovnané“ a „že si možná urážek, jichž se dopustil, nebyl plně vědom“.³⁴

Námítky Baudelairova advokáta k ničemu nevedou. Rozsudek je vyřčen: 300 franků pokuty a vyřazení básní *Klenoty* (*Les Bijoux*); *Té, která je příliš veselá* (*A celle qui est trop gaie*), jedné básně z *Prokletých žen* (*Femmes damnées- Delphine et Hippolyte*); *Lesbos* (*Lesbos*); *Proměny Upírovy* (*Les Métamorphoses du vampire*), *Lethé* (*Le Léthé*).

Baudelaire si přál, aby jeho dílo, které je zahaleno do pochmurné a chladné krásy, bylo odporné každému měšťákovi stejně tak, jako jeho život, na který je hrdý. To se mu do značné míry podařilo. Je si vědom také toho, že nikdy nesmí tvořit své básně jako ostatní,

---

³⁰ Flaubert Gustav-1821-1880, francouzský realista.

³¹ Apollonie Sabatierová, 1822-1790. vlastním jménem Aglaé Joséphine Savatierová, prezdivána Apollonie, (Thédorem Gautierem pokřtěna na „prezidentku“). Vlastnila salon, kde se scházeli umělci- T.Gautier, Flaubert, bratři Goncourtovi, G.Nerval atd. Baudelairova inspirátorka, jíž jsou věnovány milostné verše sbírky *Květy zla*.

³² Vebret, J. *Les fleurs du mal. L'oeuvre de Baudelaire condamnée*. Paris: Libro, 2009, s. 29. „zvláštní myšlenka se mě zmocnila, že možná vy, prostřednictvím svých známostí, byste mohla osvítit svým duchem alespoň jednoho z těchto velkých mozků.“

³³ Ernest Pinard, 1822-1909. Prokurátor. Vedl proces i proti G.Flaubertovi.

³⁴ Troyat,H. *Baudelaire*. Praha: Mladá fronta, 1997, s. 148

jinak by si nezachoval svou originalitu. Opovrhuje zařazením se do společnosti, je znechucen skutečností, a vším co je společné s měšťáctvím.

Baudelairova troufalost mu přinesla slávu. Lidé si kupují *Květy zla*, ale bohužel ve většině případů jen ze zvědavosti. Pařížské deníky píší o této pobuřující sbírce. Nevyhnul se samozřejmě ani kritice. Kritik Gustav Bourdin³⁵ píše článek, který odsuzuje čtyři básně (*Zapření svatého Petra; Lesbičanky; dvě básně Prokleté ženy*). Zmiňuje se zde mimo jiné o tom, že napsání takových básní by se dalo pochopit u básníka dvacetiletého, ale zrůdnosti, jež předkládá veřejnosti více, jak třicetiletý jedinec omluvit nelze. Další, avšak anonymně publikovaný článek srovnává román *Paní Bovaryová s Květy zla*. Dočteme se zde, že *Paní Bovaryová*, „tento odporný román“, je ve srovnání s *Květy zla* „zbožným počtením“.³⁶

Proces ovšem zajistil Baudelairovi prozatímní slávu a otevřel mu cestu do různých časopisů. V časopise *Présent* vydává 6 básní z *Malých básní v próze* a i nadále zde publikoval od roku 1857 do roku 1867.³⁷

Mezi lety 1859-1861 Baudelaire připravuje předmluvu ke druhému vydání *Květů zla*, jež by měla být odpovědí na soudní řízení. Jedná se v podstatě o řádky opovrhlivé, situované kritikům a národu: „Abych vštěpoval lidu chápání uměleckého díla, na tom mám příliš velký strach ze směšnosti [...]“.³⁸ Nemá tedy smysl zabývat se vysvětlováním pohnutek, které Baudelaira vedly k napsání *Květů zla*, ba dokonce nemá sebemenší význam hovořit o umění jako takovém. Jednalo by se o ztrátu času, neboť by tento čin nepředstavoval žádný výsledek. Dále se Baudelaire zmiňuje o tom, že nikdo není schopen naráz udělat z Francouzů národ, který by rozuměl bez problémů umění, a tím by přestali kritizovat umělce, kteří tvoří. Zprvu by rád podal vysvětlení na otázky týkající se poezie, o rozdílnosti *Dobrá, Krásy a Zla*. Od této Myšlenky brzy upouští, jelikož „ti, kteří vědí, si to domyslí a pro ty, co mě nemohou nebo nechtějí pochopit, kupil bych vysvětlení bez výsledku“.³⁹ Je zde opět patrna nesmyslnost cokoliv vysvětlovat, kdo chce, sám pozná všechny krásy skrývající se nejen v *Květech zla*, ale i v umění všeobecně. Baudelaire tedy nalézá jen ztrátu času cokoliv vysvětlovat jedincům, kteří se o umění nezajímají, a proto by byl každý pokus o jakékoliv objasnění jen výsledkem výsměchu, pro lid jednoduchého

---

³⁵ Gustav Bourdin, kritik a novinář. Článek o *Květech Zla* vyšel 5.6. 1957, *Figaro*.

³⁶ Troyat, H. *Baudelaire*. Praha: Mladá fronta, 1997, s. 143

³⁷ Baudelaire, Ch. *Sborník světové poezie. Výbor z „Květů zla.“* Praha: Nakladatelství J.OTTO, kolem r. 1900, s. 9

³⁸ Baudelaire, Ch. *Úvahy o některých současnících*. Praha: Odeon, 1968, s. 446

³⁹ Tamtéž, s. 445

sevrění tak příznačný. Nelze se Baudelairovi divit, že byl rozčilen. Společnost opět potvrdila svou tupost a omezenost ve své plné sytosti.

Roku 1861 vydává *Květy zla*, kde je ovšem většina básní přepracována a pochopitelně došlo k vyřazení odsouzených básní. Baudelaire do nové sbírky zařazuje 32 básní nových. Jelikož tato reedice nebyla provázena soudním stíháním, nevzbudila, krom u mladých spisovatelů, žádný ohlas. Roku 1863 se nakladatel Hetzel pokouší o vydání druhé reedice *Květů zla*, to se neuskutečnilo, ač nakladatel zaplatil 1200 franků autorská práva. Nakladatel Poulet – Malassis vydává básně zakázané v Bruselu roku 1865 pod názvem „Trosky“.⁴⁰

4 Ohlas mezi francouzskými spisovateli 19. století

Jako v každé době nic není jen černé nebo bílé, tak i Baudelaire se těší přízně ze strany řady spisovatelů a přátel, kteří objevili velký talent, nadání a smysl pro umění a krásu v jeho duši. Flaubert ve svém dopise Baudelerovi píše: „Našel jste způsob, jak omladit romantismus. Nikomu se nepodobáte. Líbí se mi Vaše drsnost promísená s jazykovou vybroušeností [...], ach vy víte, co je to omrzlost životem!“⁴¹ Dále se Flaubert pozastavuje nad tím, že v díle převažuje Umění, což se mu velmi zamlouvá. Dalším velkým spisovatelem, který vzdává Baudelerovi poctu je Victor Hugo. : „[...] ze všech sil volám bravo vašemu zdatnému duchu [...]. Právě jste přijal jednu z mála hodností, kterou je současný režim schopen udělit. To, co nazývá spravedlností Vás odsoudilo ve jménu toho, co nazývá morálkou. [...]. Tisknu Vám ruce, básníku“.⁴² Barbey d'Aurevilly⁴³ měl v úmyslu napsat pozitivní článek, ten mu byl ale zamítnut. Sainte-Beuve snad Baudelairovi trochu vytýká obsah díla, rád by v Baudelairovi objevil anděla, díky němuž by se odprostil od zla a smutku.⁴⁴

Baudelaire velmi ovlivnil budoucí generace okolo Verlaina, Rimbauda. V neposlední řadě měl nemalý vliv na celou generaci symbolistů a surrealistů. Baudelaire je

---

⁴⁰ Baudelaire, Ch. *Sborník světové poezie. Výbor z „Květů zla“*. Praha: Nakladatelství J.OTTO, kol. r. 1900, s. 9

⁴¹ Troyat, H. *Baudelaire*. Praha: Mladá fronta, 1997, s.156

⁴² Tamtéž, s. 157

⁴³ Jules Barbey d'Aurevilly (1808-1889). Francouzský spisovatel, kritik, básník, žurnalista. Mimo jiné obhajoval i dílo Gastava Flauberta -*Madame Bovary* a dalších spisovatelů-Balzaca, Stendhala, Huysmansa, Gautiera.

⁴⁴ Tamtéž, s.159

le vrai Dieu selon Rimbaud, *le premier surrealiste* pour Breton ou encore *le plus important des poètes* aux yeux de Valéry.⁴⁵

Po procesu Sainte-Beuve ještě publikuje nemnoho článků týkajících se Baudelairovy poezie. V článku *O reformě akademie* z roku 1862 St. Beuve označuje básníkovu poezii za „bizarní altánek na samém konci romantické Kamčatky“⁴⁶. Vidíme tedy, že ze strany umělců se podpory dočkal, avšak tato skutečnost neměla valný výsledek u procesu. Baudelairova tvorba tedy byla oceňována řadou významných umělců, stejně tak jako odsuzována jeho protivníky. Setkáváme se s řadou opěvujících článků na podporu jeho díla, ale i samotné Baudelairovy osoby, jak se dočítíme například v dopisech od V. Huga. Lze tvrdit, že Baudelaire byl, je a bude význačným novátorským básníkem nejen pro řadu francouzských umělců, nýbrž i pro umělce zahraniční.

5 Baudelairův ohlas v Čechách

Do Čech se překlady Baudelairovy dostávají již koncem devatenáctého století. Vůbec prvním, kdo přináší alespoň malý zlomek Baudelairovy tvorby je Jaroslav Vrchlický, díky němuž se k rukám českého čtenáře dostávají roku 1875 básně *Duše Vína* (*L'Âme du vin*) a *Vodotrysk* (*Le Jet d'eau*), jež vycházejí v časopise *Lumír*. Jaroslav Vrchlický vydává o dva roky později sbírku *Poesie francouzská nové doby*⁴⁷, kde se kromě Baudelairovy tvorby objevují i jiní autoři (A. Musset, G. Nerval, A. Vigny, St. Beuve, T. Gautier, V. Hugo a další) a k dvěma básním již publikovaných v časopise *Lumír* rozšiřuje Baudelairovo dílo ještě o tři další básně- *Hymna kráse* (*Hymne à la Beauté*), *Don Juan v pekle* (*Don Juan aux enfers*), *Hudba* (*La Musique*). Jaroslav Vrchlický pokračuje v překladech a po dvaceti letech, společně s Jaroslavem Gollem vydává *Sborník světové poezie*. V této sbírce je přebásněna již asi třetina sbírky *Květů zla*. V předmluvě sbírky vystihli oba autoři básníkovu nadčasovost, originalitu, novost a výjimečnost: „Jiní sbírají celé strouhy a řeky poesie na veletoky, on vykouznil zdroj nový, dost úzký a ohraničený, ale posud jen zřídka tušený, a v tom jest jeho původnost a sláva nezvratná“.⁴⁸ Nedlouho nato, přesněji téhož roku, přináší kritickou studii k překladu Baudelaira F. X. Šalda. Šalda,

⁴⁵ Vebret, J. *Les fleurs du mal. L'oeuvre de Baudelaire condamnée*. Paris: Librio, 2009, s. 8. Baudelaire je pro Rimbauda *opravdovým Bohem*, pro Bretona *je prvním surrealistou* pro Valéryho je *nejdůležitějším z básníků*.

⁴⁶ Baudelaire, Ch. *Mé srdce, tak jak je*. Praha: Torst, 1996, s. 174

⁴⁷ Vrchlický, J. *Poesie francouzská nové doby*. Praha: Tisk a náklad dra. Ed. Grépa, 1877

⁴⁸ Baudelaire, Ch. *Sborník světové poezie. Výbor z „Květů zla.“* Praha: Nakladatelství J. OTTO, kol. r. 1900, s. 16

i mnozí další (Jiří Karásek ze Lvovic, Arnošt Procházka) kritizují přebásnění Jaroslava Vrchlického. Pro snazší pochopení jejich kritiky zde uvedeme příklad přebásnění Jaroslava Vrchlického a následující porovnání s originálem. Nechceme zde však překlady Jaroslava Vrchlického žádným způsobem kritizovat, ukázkou uvádíme jen proto, abychom lépe porozuměli, v čem se onen spisovatel lišil od překladů jiných a proč se mu ze strany ostatních autorů dostalo kritiky. Na jedné ukázce není možné sledovat rozdíly ve své plnosti, pro pochopení je zapotřebí přečíst si všechny překlady J. Vrchlického a J. Golla a sledovat rozdíly spíše než s jiným překladem, tak s originálem. Podívejme se proto na ukázkou básně, spíše z hlediska malého porovnání, a s jakým stylem oba překladatelé přistupovali k dílu. V celé práci budeme uvádět básně ze sbírky *Les Fleurs du mal*.⁴⁹

Ukázkou bude první a poslední sloka z básně *Hymna na Krásu (L'Hymne à la beauté)* .:

Hymna kráse - přebásnění Jaroslava Vrchlického

*Jdeš z hlubin oblohy, či z propasti dna vcházíš,
O Kráso? V zraku tvém zřím ráj i pekla pal,
Jím zločin ve zmatek se zásluhami házíš,
A proto bych tak rád tě k vínu přirovnal.*

*Ať Anděl, Siréna, Ďas, Bůh se v tobě sklání,
Co na tom, tebou-li, tvým okem plným hvězd,
Ó rytme, paprsku, ó vůně, má jen paní!-
Svět méně ohyzdným, čas méně trapným jest,⁵⁰*

Charles Baudelaire

Hymne à la Beauté

*Viens-tu du ciel profond ou sors-tu de l'abîme,
Ô Beauté? Ton regard, infernal et divin,*

---

⁴⁹ Baudelaire, Ch. *Les Fleurs du mal*. Paris: Gallimard, Édition de 1861, 2010

⁵⁰ Vrchlický, J. *Poesie francouzská nové doby*. Praha: Tisk a náklad dra.Ed. Grépa, 1877

*Verse confusément le bienfait et le crime,
Et l'on peut pour cela te comparer au vin.*

*De Satan ou de Dieu , qu'importe? Ange ou Sirène,
Qu'importe, si tu rends,- fée aux yeux de velours,
Rhythme, parfum, lueur, ô mon unique reine!-
L'univers moins hideux et les instants moins lourds?*

Na ukázce sledujeme, jak je Vrchlického přebásnění daleko od originálu. Šalda uvádí, že první sloka v překladu je nesnadná k porozumění, zatímco v originále je sloka naprosto jasná.: „celý tón básně je zase lapidární, úsečný, světelný vcelku, a proto podobný chaos slov, jaký tu snesl p. Vrchlický, kazí celkovou náladu“.⁵¹

Jak jsme již řekli, nechceme zde kritizovat J. Vrchlického ani J. Golla, ale pro úplnost zde rozebereme, jak se k dílu stavil F. X. Šalda ve své kritické studii k překladu Baudelaira. V první řadě je dílo Vrchlického a Gollovo problematické z hlediska pochopení. Dekadenti a nevelká skupina literátů Baudelairovo dílo pochopitelně znají již z dřívějších dob a do rukou jim nebylo předloženo až se sbírkou básní ze *Sborníku světové poezie*. Tito spisovatelé jsou tedy seznámeni s dílem originálním. Problém nastává, podle Šaldy ve faktu, že širšímu obecnstvu je prozatím toto dílo uzavřeno a to především z důvodu, že zde nenalezneme básně, které by názorně představily umělce. Dále se pak Šalda pozastavuje nad tím, že má-li být tato sbírka opravdovou „pronikavou studií literárně psychologickou“⁵², měli Vrchlický s Gollem postupovat odlišněji, jelikož v úvodu tento literární rozbor téměř chybí. Výbor neuspokojuje ani po stránce výběru básní, ani jako překlad a měl by obsahovat především básně, jež charakterizovaly zcela postavu autora. Autoři však pochybili, když vybrali básně jen charakteru romantického. Baudelaire byl sice básník doby romantismu, ale „tato část tvorby jeho nezakládá však jeho význam a hodnotu literární, netvoří rysy jeho podobizny“.⁵³ ybrané básně jsou tedy charakteru podobného a pro úplnost a pochopení Baudelairovy tvorby zde podle Šaldy chybí básně ústřední, které vystihují jeho náladu⁵⁴, poté básně, kde vystihuje ženy „ umělé a studené“,

---

⁵¹ Šalda, F. X. *Soubor díla F. X. Šaldy. Kritické projevy-2*. Praha: Melantrich, 1950, s. 324

⁵² Tamtéž, s. 311

⁵³ Tamtéž s 319

⁵⁴ Tamtéž. 320, jedná se o básně: *La vie antérieure, Parfum exotique, La chevelure,*

„nenávistné, vypočítavé, analytické lásky“⁵⁵ a v neposlední řadě zde chybí básně, které „ukazují k bílému citovému a očištnému ohni, jenž v něm chvílemi hořel“.⁵⁶ Pro Šaldu je tedy tento výběr neúplný a trpí tak z hlediska snazšího poznání básnickovy tvorby i samotné jeho duše. Nezaobírá se zde však jen problémem neúplnosti sbírky, ale i samotného otázky překladu. Překladaelé pochybili, zejména v nepochopení Baudelairovy dikce. Překlad neobsahuje to nejdůležitější: „stavbu básnickovu, fakturu a dikci verše, zvláštní výraz, lesk a vůni, náladovost, sugestivnost plnost básníka“.⁵⁷ Verš Baudelairův je velmi podobný hudbě, je pravidelný. Překladaelé si dokonce i vymýšlí slova, která v originálu nejsou a jsou mnohdy velmi volné a skutečně neodpovídají originálu. Šalda uvádí zejména příklady básní jako *Chant d'automne; Moesta et Errabunda*, jež přebásnil J. Goll. Příkladem si uvedeme verše z básně *Chant d'automne* v originále a v přebásnění J. Golla:

Charles Baudelaire

Chant d'automne

...

J'écoute en frémissant chase bûche qui tombe ;

L'échafaud qu'on bâtit n'a pas d'écho plus sourd.

...

J'aime de vos longs yeux la lumière verdâtre,

...

Amant ou soeur, soyez la douceur éphémère

D'un glorieux automne ou d'un soleil couchant,

...

---

⁵⁵ Tamtéž 320, jedná se o básně: *Je t'adore à l'égal, A une Madonne*

⁵⁶ Tamtéž, 320, jedná se o básně: *Le Flambeau vivant, Réversibilité, L'aube spirituelle*

⁵⁷ Tamtéž 320

Podzimní I -přebásnění J. Golla

*A každý dřeva kus, jak zazní, děsí duši,
Jak šafot k popravě tam dole měl by stát.*

...

V tvých očích sivých (!) svit byl jindy plný vnady.

...

*At sestra, milenka, buď ta rozkoš krátká,
Den jasný v podletí a západ bez mračen.*

Šalda uvádí mnoho výtek překladatelům. V první řadě se jedná o doplňování Baudelaira, smysl originálu je pak značně pozměněn. U básně *Élevation* se Goll prohřešil už překladem názvu- *Vzhůru*- Šalda však uvádí, že je zde myšleno „povznesení se mysli, srdcem“.⁵⁸ Dalšími ne zcela zdařilými básněmi jsou podle Šaldy:- *Souzvuky* (*Correspondances*); *Majáky* (*Les Phares*); *Don Juan v pekle* (*Don Juan aux Enfers*); *Kráska* (*La Beauté*); *Ideál* (*L'Idéal*); *Mrcha* (*Une Charogne*); *Kočky* (*Les Chats*); *Fantastická rytina* (*Une Gravure fantastique*) atd. V téměř každé básni nachází nějakou nepřesnost. Překlady nebyly sice úplně přesné, ale překládat poezii není jednoduché. Je zajisté ku prospěchu, že se oba autoři zhostili tohoto úkolu a český čtenář se tak mohl těšit z poezie francouzských spisovatelů.

Sbírku J. Vrchlického a J. Golla doplnil roku 1919 Jaroslav Haasz.⁵⁹ Ve *Sborníku světové poezie*⁶⁰ V. Nezval dokončuje roku 1931 překlady *Splínu* a *Ideálu*, které, pod názvem *Květy zla* vychází až roku 1946. Prozatím zde nelze hovořit o kompletních překladech celého Baudelairova díla. Karel Čapek⁶¹ přináší sbírku *Francouzskou poezii nové doby*. Překlady Čapkovy jsou mezníkem v přebásnění Baudelairovy poezie. Tento soubor básní vznikl z největší části během r. 1916, čili během války. Úkolem antologie bylo začít tam, kde skončila překladatelská činnost J. Vrchlického v *Poesii francouzské nové doby*, a vytvořit tak velký soubor básní francouzské poezie. Shánění pramenů však

---

⁵⁸ Tamtéž, s. 322

⁵⁹ Jaroslav Haasz (1860-1939), redaktor odborných časopisů, středoškolský profesor, básník a překladatel francouzské poezie.

⁶⁰ Baudelaire, Ch. *Výbor z „Květů zla“*. *Sborník světové poezie*. Přeložil Jar. Haasz. Nakladatelství J. Otto.č.132

⁶¹ Karel Čapek (1890-1938)-prozaik, novinář, překladatel, literární, výtvarný a divadelní kritik, estetik, filosof. Redaktor *Národních listů* (od r. 1917) a *Lidových novin* (od r. 1921).

nebylo jednoduché. Knihy básníků nebylo možné objednat, a ani v knihovnách se nenacházela potřebná díla, jež by dopomohla k překladům. Vytvořila se skupina, která neúnavně sháněla prameny- Viktor Dyk⁶², Arnošt Procházka⁶³, Hanuš Jelínek⁶⁴ a další. Válka však doléhala na životy překladatelů, a tak soubor, jež měl vyjít, nevyšel. Překlady Čapkovy byly publikovány od roku 1916 v časopisech *Cesta*, *Lumír*, *Červen*, *Národních Listech*. Ke knižnímu vydání jeho překladů došlo roku 1920 vydáním *Francouzské poezie nové doby*, ve které byly uveřejněny básně *Korespondence (Correspondances)*, *Posedlost (Obsession)*, *Exotický parfém (Parfum exotique)* a *Semper eadem*. Čapek zde pochopitelně nepublikuje jen básně Baudelairovy, čtenář se zde setkává i s autory jako A. Rimbaud, G. Apollinaire, M. Job atd. Roku 1936 vyšla opět tato sbírka, ale přidána byla jen jedna báseň *Cesta (Le Voyage)*. Dále pak vycházejí překlady obohacené o další příspěvky, např. *Francouzská poezie a jiné překlady* z r. 1957.

Karel Čapek je prvním, kdo Baudelaira přeložil v jasném podání. Do té doby se překládalo prostřednictvím parnasistních novotvarů. Předkládá nám Baudelaira „vysvobozeného z falešné pompéznosti“.⁶⁵ Překládat moderní poezii není jednoduché. Nalézáme v ní zkratky, obrazivost, metafory. U čtenáře vzbuzuje snovost, fantazii, iracionálně a cit. Karel Čapek si uvědomuje, že přeložit Baudelairovy básně není jednoduché: „hrál jsem si s češtinou, nutě ji do těžkých hlavolamů formy i smyslu, a přitom s radostí nejpohnutější, s požitkem a vděčností jsem si uvědomoval, jak je nosná a hojná, pružná a nevyčerpatelná, tvárná a líbezná“.⁶⁶ S postupem překládání Čapek objevuje i krásy českého jazyka, a že je také, jako francouzský jazyk schopný interpretovat nejrozmanitější obrazy. Karel Čapek českému čtenáři interpretuje srozumitelnější přebásnění Baudelairových veršů. Upustil totiž od parnasistních novotvarů (kdys, kys, atd.) a i od parnasistní strojenosti. Již nepřekládal, jak sledujeme například u J. Vrchlického prostřednictvím českých jambů a umělého slovosledu, jelikož tyto prvky již nemohli vyhovět citovosti básnické řeči, zastřeli by tak „plastickou krásu slova a představy“.⁶⁷ V jeho překladech již nenalézáme složité obraty i nejasnost podání devatenáctého století.

---

⁶² Viktor Dyk (1877-1931)- český básník, prozaik, dramatik, novinář a politik. Redaktor Národních listů(od r. 1918), po r. 1918 poslanec za národně dem. stranu, od r. 1925 senátor.

⁶³ Arnošt Procházka (1869-1925)-literární a výtvarný kritik, překladatel. Představitel české dekadence.

⁶⁴ Hanuš Jelínek (1878-1944)- český básník, divadelní kritik, esejista. Překladatel- do francouzštiny přeložil díla Karla Čapka, Fr. Halase, K.H. Máchy.

⁶⁵ Čapek, K. *Francouzská poezie nové doby*. Praha: Československý spisovatel, 1981, s. 216

⁶⁶ Čapek, K. *Francouzská poezie nové doby*. Praha: Nakl. Fr. Borový, 1920, předmluva

⁶⁷ Čapek, K. *Francouzská poezie nové doby*. Praha: Československý spisovatel, 1981, s. 216

Uveďme si zde příklad překladu básně z devatenáctého století od J. Vrchlického a ze století dvacátého od Karla Čapka:

Semper eadem-přebásnění J. Vrchlického:

„zkal divný smutek váš vždy přichází,“ *jste děla,*
„jak moře valící se nahým ke skalám?“
-*když srdcí našich žeň ještě dokonána zcela,*
Zlem život je, toť taj, jenž každému je znám.

Semper eadem- přebásnění Karla Čapka:

„kde vzniká“, *děla jste, „ta vaše divná trýzeň,*
jež stoupá jako moře v černé úskalí?“
-*Když naše srdce jednou skončilo svou sklizeň,*
pak žít je zlo! Toť taj, jež všichni poznali.

Jak sledujeme na první sloce, ve stylu překladu je zde patrna změna a pro pochopení je tedy o něco jednodušší. V následujících letech se překlady čím dále více zjednodušovaly, což je patrné u Svatopluka Kadlece⁶⁸, který nám také přináší první překlad v celkové podobě. Jeho podání z roku 1933 se nám zdá i nejuvěrnější originálu a zároveň nejsnazší pro pochopení. V celé práci budeme uvádět překlady básní od Svatopluka Kadlece.⁶⁹ Uvedeme zde jeho překlad první sloky k básni *Semper eadem*, a uvidíme, že se jedná skutečně o nejuvěrnější překlad originálu.:

Semper eadem- přebásnění Svatopluka Kadlece

„v čem tkví ten smutek váš,“ *řekla jste znenadání,*
„který se prudce dme jak moře ke skalám?“
-*Když naše srdce tu již mělo vinobraní,*

---

⁶⁸ Svatopluk Kadlec (1898-1971)- čes.básník a překladatel, příslušník wolkerovské generace. Překladatel P.Verlaina, A. Rimbauda, P. Corneille, Molièra, Stendhala, A. Camuse, A. Maurois.

⁶⁹ Baudelaire, Ch. *Květy zla*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1962. Přeložil Sv.Kadlec

*Je tento život zlo, jak známo snad jen vám.*⁷⁰

Překlady Svatopluka Kadlece jsou nejsoučasnější a obsahem je tedy nejbližší Baudelairovi.

O překlady Baudelaira se samozřejmě zasloužily cele zástupy spisovatelů a překladatelů-Vladimír Holan, František Hrubín, Ivan Slavík, Viktor Dyk, Vladimír Mikeš a další. Díky těmto, ale i mnoha dalším překladatelům se český čtenář může těšit díla Ch. Baudelaira, tohoto předchůdce moderní poezie, který „dokázal ve svých básních zachytit zlo světa prostřednictvím květů básnických obrazů. Jako analytik zla se stal zároveň ukazatelem cesty krásy, které, toto zlo odhalující-přináší světu důstojnou kompenzaci. Je třeba si ovšem uvědomit, že Baudelaire nebyl moralistou, nebyl kazatelem dobra, ale jen a jen analytikem“.⁷¹ Baudelaire nemá v úmyslu však realitu ani kárat, ani vylepšovat. Celá generace dekadentů si byla této skutečnosti vědoma a poezie Baudelairova ji velmi ovlivnila.

6 Květy zla jakožto chronologický celek

Baudelaire odporuje výroku kritiků, že dílo nemá žádnou chronologii a je tvrzení, že aby sbírka neutrpěla z hlediska mravního účinku, umění a estetického dojmu, je zapotřebí ji číst popořadě. I v dopisu A. de Vigny⁷² se dočítáme, že *Květy zla* mají jak začátek, tak závěr a „usiluje pro tuto knihu o jedinou chválu, a to, aby se uznalo, že to není pouhá sbírka, ale že má začátek a konec“.⁷³ Sběrka tedy je tematická i kontinuální. Tohoto názoru je i T. Gautier, který píše, že „Baudelairův verš, který přijímá nejdůležitější romantické změny či reformy, jako bohatý rým, volnou pohyblivost césury, přesah, užívání vlastního jména nebo technického výrazu, uzavřený a plný rytmus, nerušený tok velkého alexandrínu, všechen ten důležitý mechanismus prozodie a rozvržení verše a strofy má přece svou zvláštní architekturu, své osobní formy, svou znatelnou strukturu, svá vlastní tajemství [...]“.⁷⁴ Tohoto si všimli i jiní současníci Baudelaira - Barbey d'Aurevilly⁷⁵, který se v článku časopisu *Le Pays* zmiňuje, že sbírka má „skrytou architekturu, autorem

---

⁷⁰ Baudelaire, Ch. *Květy zla*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1962. Přeložil Sv. Kadlec

⁷¹ Baudelaire, Ch. *Má temná kráska*. Praha: Vyšehrad, 2002, s. 75

⁷² Alfred de Vigny (1797-1863) -fr. romantický spisovatel, básník a dramatik.

⁷³ Baudelaire, Ch. *Mé srdce, tak jak je*. Praha: Torst, 1996, s. 307

⁷⁴ Gautier, T. *Charles Baudelaire*. Praha: Kra, 1995, s. 37

⁷⁵ Jules Barbey d'Aurevilly (1808-1889)- fr. spisovatel, žurnalista, básník, kritik.

promyšlený a chtěný plán“.⁷⁶ Tato tvrzení nepochybně neunikla ani Otakaru Levému, podle jehož rozdělení sbírky se budeme řídit. Levý ve svém díle *Baudelairova estetika a technika* zastává rovněž názor logické promyšlenosti, neboť skladby spolu tématicky i výrazově souvisí. Zde je tedy patrné, že již současníci Baudelairovy si byli vědomi oné promyšlenosti sbírky *Květy zla* a snad tedy jen zlí jazykové byly názoru opačného.

7 Kompoziciční osnova sbírky

Sbírku *Květy zla* lze rozdělit do šesti oddílů. Budeme se zde zabývat rozdělením z druhého vydání z roku 1861. Toto vydání obsahovalo o 32 básní více, než vydání první z roku 1857 a nesměly zde být prezentovány básně odsouzené. *Květy zla* jsou tvořeny v šesti oddílech, které mají jistý charakter. Každý oddíl je pak tvořen jednotlivými básnickými skupinami, jejichž obsahem jsou jednotlivé básnické cykly. Rozdělením sbírky se řídíme dílem Otakara Levého *Baudelairova estetika a technika* a překlady básní jsou ze sbírky *Květy zla*, jež přebásnil Svatopluk Kadlec. Svatopluka Kadlece jsme si vybrali z prostého důvodu, a to, jak již bylo řečeno výše, je nejuvěrnějším a nejsoučasnějším překladatelem Charlesa Baudelaira.

V oddílu prvním, *Spleen a ideál*, nás básník seznamuje se svými osobními zkušenostmi, oproti básním zkušeností universalních, k nimž se dostáváme až v částech *Tableaux parisiens*, *Le vin*, *Fleurs du Mal*, *Révolte*, *La mort*.

První oddíl *Květu zla* je tvořen souvislým celkem. Obsahuje „lyrický rozbor básníkovy duše rozpolcené mezi sen a skutečnost, mezi touhu neukojeného srdce a smutek zklamaného ducha“⁷⁷, a tato cesta duše končí beznadějným žalem. Básník se nachází mezi *Splínem a Ideálem*, jak již napovídá název této části. Oddíl je rozdělen do tří básnických skupin a každé toto seskupení obsahuje tři cykly.

První cyklus začíná básní *Požehnání (Bénédiction)* a končí básní *Osud (Le Guignon)*. V tomto cyklu se Baudelaire zamýšlí nad zrozením a pozemským údělem básníka a jeho posláním na zemi. Úvodní báseň *Požehnání* je básníkovou zpovědí o jeho prokletí. Dočítáme-li se ve druhé sloce, kdy jeho matka zvolává: [...] *Ah! Que n'ai-je mis bas tout un noeud de vipères / Plutôt que de nourrir cette dérision! / Maudite soit la nuit*

---

⁷⁶ Baudelaire, Ch. *Mé srdce, tak jak je*. Praha: Torst, 1996, s. 307

⁷⁷ Levý, O. *Baudelairova estetika a technika*. Praha: Eikon, 1998, s. 223

aux plaisirs éphémères / Où mon ventre a conçu mon expiation! [...].⁷⁸ je nám jasné, že básník dochází k zatracení ještě před narozením a posléze je to právě matka, která ho proklíná.

Následující báseň, *Albatros (Albatros)*, je zpovědí o životě básníka, který se přirovnává k albatrosu. Stejně jako tento pták se i on cítí na zemi nejistý a navíc trpí posměšky druhých: *Souvent, pour s'amuser, les hommes d'équipage/ Prennent des albatros, vastes oiseaux de mers / Qui suivent, indolents compagnons de voyage [...] Ce voyageur ailé, comme il est gauche et veule! [...]*. Avšak v oblacích, rovněž jako básník, je králem všeho a nikdo mu nemůže nic provést.:*[...] Le poète est semblable au prince des nuées / qui hante la tempête et se rit de l'archer [...]*.⁷⁹ Nachází se ve svém světě a cítí se bezpečně. Svět mu je nepřítelem, je zde nejistý a nenalézá pochopení.

Druhý cyklus je započat básní *Minulý život (La Vie antérieure)* a je ukončen básní *Ztrestání pýchy (Châtiment de l'orgueil)*. Zde je vyjádřena touha básníka po útočišti v utrpení. Ale toto hledání je však marné.

Poslední cyklus této básnické skupiny je věnován kultu krásy. Autor zde podává svou koncepci krásy. Líčí následky příliš horoucího kultu krásy ztotožněného s kultem ženy. Prostřednictvím básně *La Beauté* si přiblížíme Baudelairovo pojetí krásy.

7.1 „La Beauté“

Krásy je nedostihnutelná, ale zároveň myslitelná čili možná. Je přítomna ve všech věcech, nejen v takových, které se nám na první pohled jeví líbezná. Ukrývá se i ve věcech ošklivých, stačí ji jen nalézt.

V sonetu *La Beauté* se nám však básník snaží představit krásu dokonalou, která prahne k ideálu: „*La Beauté* constitue le sommet du mouvement d'aspiration vers l'Idéal, et le début de la phase critique qui, dans *L'Idéal*, *La Géante*, *Le Masque*, et *L'Hymne à la Beauté*, développe le conflit des valeurs concernant la Beauté. [...] Le poète passe du rêve à l'action, cherchant le beau dans *la Vénus Noir*“.⁸⁰ Jak jen lze dosáhnout ideálu? V této

---

⁷⁸ Ach, že jsem raději nevrhla spíš celé klubko zmijí / než abych živila tu směšnou ratolest! / Prokleta budiž noc se slastmi, které mívá, / za kterých počalo mé břicho hned můj trest.

⁷⁹ Aby čas na moři za plavby krátilo si / tu mužstvo posádky si chytá v dlouhých dnech / své němé průvodce na cestách, albatrosy [...] A básník také jako tento kníže výší / jenž létá bouřemi a z šípů má jen smích [...]

⁸⁰ Mathias, P. *La Beauté dans les Fleurs du mal*. Presses Universitaires de Grenoble, 1977, s. 42

„Krásy představuje vyvrcholení snahy dosáhnout Ideálu“. „[...] počátek kritického stádia, který se, v básních *L'Idéal (Ideál)*, *La Géante (Obryně)*, *Le Masque (Maska)* a *L'Hymne à la beauté (Hymna na krásu)* rozvíjí v konflikt hodnot týkajících se Krásy. Toto je ovšem na úrovni snu, básník zde jen sní,

básni tedy Baudelaire rozvíjí téma ideální krásy. Rozebereme-li ji, můžeme usoudit, že ideál skutečně existovat nemůže.

*Je suis belle, ô mortels! comme un rêve de pierre,
Et mon sein, où chacun s'est meurtri tour à tour,
Est fait pour inspirer au poète un amour
Éternel et muet ainsi que la matière.*

*Je trône dans l'Azur comme un Sphinx incompris;
J'unis un coeur de neige à la blancheur des cygnes;
Je hais le mouvement qui déplace les lignes,
Et jamais je ne pleure et jamais je ne ris.*

*Les poètes, devant mes grandes attitudes,
Que j'ai l'air d'emprunter aux plus fiers monuments,
Consument leurs jours en d'austères études;*

*Car j'ai, pour fasciner ces dociles amants,
De purs miroirs qui font toutes choses plus belles:
Mes yeux, mes larges yeux aux clartés éternelles!*

Krásu je zde přirovnávána ke Sfinze. Je nehybná, perfektní jako socha. Vytvořena z kamene, monumentální s upřeným pohledem. Fakt, že Sfinx není ani žena ani muž napovídá o nesmyslnosti ideálu krásy u muže či u ženy. Dále místo, kde se nachází - Azur, je samo o sobě překrásné, ale nedosažitelné. Oproti ostatním básním sbírky zde promlouvá jiná osoba nežli básník. Jedná se o samotnou Krásu, jež promlouvá k básníkovi. Umělec není schopný ji vyjádřit, jediné, co mu je dovoleno, je ji upozorovat. Jak tedy Baudelaire charakterizoval krásu ve svém sonetu? Krása je chladná a nehybná, jak sledujeme v prvním čtyřverší sonetu- je krásná jako sen z kamene, věčná a němá: *Éternel et muet*. Nezná žádné emoce- nikdy nepláče a její srdce je z kamene: *et jamais je ne pleure et jamais je ne ris*, *coeur de neige*, ztělesňuje nesmrtelnost, je věčnou láskou- *amour éternel*. Básník stráví

---

tragédie začíná, jakmile se básník probudí a ze sna prochází do akce, hledajíc krásu v *Černé Venuši*. "VI. překlad.

dny úporným přemýšlením a nedostává se mu odpovědi, jak ji nalézt. Je zmučen svým hledáním. Nalézáme zde dva protiklady: existence absolutní krásy - tím docházíme k závěru, že ji není potřeba hledat, jednoduše existuje a na straně druhé absence absolutní krásy, a neexistuje-li, není důvod po ni pátrat. V Baudelairově díle *Úvahy o některých současnících*, se dovídáme následující: „Všechny krásy stejně jako všechny možné jevy obsahují něco věčného a něco přechodného, absolutního a zvláštního. Absolutní a věčná krása neexistuje, nebo lépe řečeno je jen abstrakcí, odstředěním obecných znaků z povrchu různých krás. Zvláštní ráz dané krásy je dán vášněmi, a jelikož máme své osobité krásy, máme i svou krásu“.⁸¹ Baudelaire je tedy zastáncem nesmyslnosti pojmu „absolutní ideál“. Absolutní krása je v určitém měřítku přítomna, (například v modelu, který malíř maluje), ale každý umělec má jiný ideál, tedy jiné pojetí krásy. Dokonalá krása musí být završená, dokončena, stav, kdy už nic nechybí. A pokud je krása perfektní, není přeci potřeba jakéhosi ideálu: „Entre le poète et la beauté, il y a une distance. Si la beauté est perfection, il ne saurait y avoir de „modèle idéal“.“⁸² V sonetu dochází ke vztahu básníka a Krásy. V prvních dvou čtyřverších krása přesně určuje sama sebe - je perfektní, nehybná a chladná. Krása definuje svou transcendentní povahu. Svě zbožňovatele nazývá smrtelníky-vztyčuje se do nejvyšší hodnoty, dochází zde tedy ke konfliktu. Básník usiluje, ustavičnou a vyčerpávající prací, dosáhnout absolutní krásy. Pracuje tvrdě, ale marně. Jedná se o úkol nemožný a tato nemožnost dosáhnout ideálu krásy zavádí básníka do splínu.

To příroda nutí hledat Krásu, básník ví, že ji nemůže nalézt, nemůže jí dosáhnout, ale stále ji vyhledává. Krása je zvláštní a tedy „bizarre s'oppose au naturel et par la nous rejoignons l'hostilité bien connue du poète pour la nature“.⁸³ Baudelaire přírodu popírá, nenávidí ji. Shledává v ni jen mateřství a plození, potřebu zabíjet a to se mu hnuší. Z přírody se nám dostávají jen prvky vrozené, proto Baudelaire nachází zalíbení ve všem, co má moc zkrášlit: „on comprend ainsi le goût de Baudelaire pour la parure“.⁸⁴ Žena tedy není krásná jen díky přirozeným vlivům přírody. Demonstrujeme-li toto tvrzení na básni *Les Bijoux (Klenoty)*, dostane se nám odpovědi, že u Baudelaira velice záleží na líčení a doplňcích, jež žena užívá: *la très-chère était nue, et connaissant mon coeur / Elle n'avait*

---

⁸¹ Baudelaire, Ch. *Úvahy o některých současnících*. Praha: Odeon, 1968, s. 167

⁸² Mathias, P. *La Beauté dans les Fleurs du mal*. Presses Universitaires de Grenoble. 1977, s. 10: „mezi básníkem a krásou je odstup. Jestliže je krása dokonalost, není zapotřebí mít ideální model.“ VI. překlad.

⁸³ Décolte, G. *Les Fleurs du mal. Profil d'une oeuvre*. Paris: Hatier, 2000, s. 49: „zvláštní je proti přírodě a tímto se dostáváme k básníkovu známému nepřátelství vůči ní.“ VI. překlad.

⁸⁴ Tamtéž, s.49: „rozumíme tím Baudelairovo zalíbení pro zdobení se.“ VI. překlad.

*gardé que ces bijoux sonores / Dont le riche attirail lui donnait l'air vainqueur.*⁸⁵ Pokud je žena ozdobena, je krásnější, v přirozenosti by jistě takové půvabnosti nedosáhla.

Baudelairova tvorba se neopírá, jak je tomu u klasiků, o krásu universální. Má zalíbení ve věcech, jež jsou zvláštní a vyjíméčné, „ce qui dérange les habitudes, ce qui étonne et ce qui choque“.⁸⁶ Krása není součástí jen věcí, v nichž shledáváme jen zalíbení. I krásné květiny přeci mohou vytvořit zlo a i cosi ne na první pohled líbivého je schopno, (či my máme tu schopnost), slovy Baudelairovými „vydestilovat krásu“. Nemá tedy smysl hledat původ krásy. V básni *L'Hymne à la beauté* se básník probouzí ze sna a dochází k realitě. Tato báseň je součástí, budeme-li přesnější, prologem k cyklu „Černá Venuše“.

Hymna na krásu je tedy jiného charakteru než sonet *Krásu*. Zde nacházíme krásu rozdílnou, básník se nezabývá původem krásy jako v básni *La Beauté*, ale dochází zde k jistému závěru a čtenáři předkládá čiré objasnění: „*L'Hymne à la beauté* ne saurait exprimer le refus de choisir entre la Beauté pure et la Beauté infernale, puisque dans ce poème Baudelaire ne s'inquiète pas de l'origine de la Beauté, comme l'instance du „Qu'importe“.⁸⁷ Zde již není patrné Baudelairovo znepokojení nad původem krásy. Její počátek se nachází mezi „Le bien“ (dobrem) a „le mal“ (zlem). Je to velmi patrné s naléhavostí, s jakou autor užívá „qu'importe“ – co na tom záleží. Co na tom záleží – *que tu viennes du ciel ou de l'enfer, qu'importe / De Satan ou de Dieu, qu'importe? / Qu'importe, si tu rends, fée aux yeux de velour.*⁸⁸ Nezáleží tedy, odkud krásu přichází, jednoduše existuje. Báseň je prostoupena protiklady – *ciel (nebe) – abîme (propast), ténèbres (temnota) – lumière (světlo), ciel (nebe) – enfer (peklo)*. Krása spočívá někde mezi dobrem a zlem, je tedy původu jak špatného, temného (*ciel profond, gouffre noir*), tak ušlechtilého. Nalézáme zde paradoxní definice, krásu má povahu rozpornou, kdy pohled na ni je zároveň božský i pekelný a *le mal (zlo)* a *le bien (dobro)* jsou v rovnováze. Tato báseň si již nevybírá mezi krásou čistou a krásou pekelnou, „co na tom záleží“ pochází-li krásu z nebe nebo z pekla, z Boha či ze Satana. Důležitý je výsledek, jenž nám krásu poskytuje. Je schopna „otevřít dveře nekonečnu“, a jedná se tedy o stejnou funkci, kterou vykonává i

---

⁸⁵ *Má drahá, chtějíc mi v mých chutích vyhovět / jen v zvučných klenotech si lehla, nahá, líně / a tato skvělá zbroj jí dala pyšný vzhled.*

⁸⁶ Bonneville, G. *Les Fleurs d'umal. Profil d'une oeuvre*. Paris: Hatier, 2000, s. 49: „co převrací zvyky, znepokojuje a šokuje.“ VI. překlad.

⁸⁷ Mathias, P. *La Beauté dans les Fleurs du mal*. Presses Universitaires de Grenoble. 1977, s. 44: „Hymna na krásu nevyjadřuje odmítání volby mezi Krásou čistou a Krásou pekelnou, jelikož Baudelaire se v této básni neznepokojuje nad původem krásy, jen naléhání „co na tom záleží.“ VI. překlad.

⁸⁸ *Co na tom, vzešla-li již v pekle nebo v ráji / Anděl či Siréna, z Boha či ze Satana / jen když mi, vílo má se zrakem mámvým.*

smrt. Podobné zachycení pojetí krásy nelezeme i Otakara Levého, kdy kráse nezáleží na tom, „je-li principem spásy nebo zatracení“, neboť „jedině krása umožňuje snášet tíhu života a ohyzdnost světa“.⁸⁹ Z tohoto důvodu ji básník uctívá a nechává se unášet opravdovými emocemi, pocity a smysly.

7.2 Ústřední oddíl

Tento oddíl obsahuje básně, jež jsou věnované ženám a jsou zařazeny do druhé, ústřední skupiny prvního oddílu sbírky *Květů zla, Spleen a Ideál*.

První cyklus, cyklus „černé Venuše“ je věnován celoživotní partnerce Baudelaira, Jeanne Duvalové. Prologem je zde *Hymna na Krásu (Hymne à la Beauté)*, epilogem *Ty verše dávám ti (Je te donne ces vers afin que si mon nom)*.

Druhý cyklus je věnován Appollonii Sabatierové. Prologem k této části je básně *Semper eadem* a epilogem *Le Flacon (Flacon)*. Tento cyklus je nazýván „Bílá Venuše“.

Posledním cyklem druhé skupiny oddílu *Spleen a Ideál* začíná básně *Le Poison, (Jed)* končí básně *Chant d'automne (Podzimní sonet)*. Je věnován „ženě se zelenýma očima“, Marii Daubrunové. Nalezneme zde ovšem i básně věnované jiným ženám, ty jsou však většinou zastřené tajemstvím a mlhavým oblakem.

Baudelaire ve 35 básní tohoto oddílu vyslovuje pocity a obrazy spojené s těmito třemi ústředními ženami, jež prostupovaly jeho život.

Baudelairův pohled na ženy má počátky již v mládí. Neschopnost oprostít se od matky jej provázela celý život. Hledal ženy, jež by byly protiklady jeho matky. V mládí tedy záměrně vyhledával ženy nelíbivé, jež by ani v nejmenším neprobouzely v básníkovi vzpomínky na paní Aupickovou. S tímto se setkáváme v básně *Spě s hroznou židovkou, (Une nuit que j'étais près d'une affreuse Juive): Une nuit que j'étais près d'une affreuse Juive / Comme au long d'un cadavre étendu / Je me pris à songer près de ce corps vendu / A la triste beauté dont mon désir se prive.*⁹⁰

Žena z básně skutečně existovala. Jednalo se o vůbec první ženu, s kterou měl Baudelaire intimní vztah. Na této ženě ho právě přitahuje její ošklivost, sešlost, neštěstí a neřest. „Při milování s takovou „Šilhavou Sárrou“ si může být jist, že ho představa matky nebude rušit

---

⁸⁹ Levý, O. *Baudelairova estetika a technika*. Praha: Eikon, 1998, s. 220

⁹⁰ *Když s hroznou židovkou za noci bledojasné / tak jako mrtvola u mrtvolý jsem spal / já u té nevěstky potichu snít se jal / o krásce, které radš má touha odříká se.*

v prožívání fyzické rozkoše“.⁹¹ Baudelaire se domnívá, že bude-li odmítat ženskou krásu a půvaby, ochrání je to před výčitkami spojených s matkou.

Tato skutečnost se odráží i ve vztahu k Jeanne. Matka mající obraz anděla se absolutně vymyká obrazu této celoživotní partnerce. Kult matky zůstává svatý, jelikož Jeanne se jí absolutně nepodobá a Baudelairovi tato skutečnost umožňuje „rozkoš bez výčitek“.⁹² V případě jeho družky zde ovšem nemluvíme o andělské kráse fyzické. Jedná se zde o charakterové vlastnosti, je ženou d'ábelskou.

Podle Baudelaira, není žena jen pouhou přítelkyní muže. Baudelaire v ní spatřuje „božstvo“ a „hvězdu, jež vládne všem koncepcím mužského mozku“.⁹³ Žena je schopna dokonale oblouznit mužské pohlaví, zejména umělce, ale nespátřuje v ní bezchybnost ani harmonický půvab, jelikož Žena je jakýmsi ztělesnění přírody, tedy všech krás, které je možno v přírodě nalézt. Baudelaire přírodu popírá, nemá ji rád.

7.3 Jeanne Duvalová

Život této hlavní básníkovy múzy prostupuje tajemstvím. Narodila se ve městě Santo Domingo na ostrově Haiti.⁹⁴ Je známo, že byla herečkou v divadle Port-Saint-Antoine, Z této doby je také známá pod pseudonymem Berta. (Betrhe). Zнала se i se spisovateli- Théophilem Gautierem a byla milenkou Thédora de Banville a Félix Nadara⁹⁵. Jeanne Duval se stává i předlohou pro Manetův obraz – Maîtresse Baudelaire datován roku roku 1862, kdy již byla zasáhnuta nemocí. Roku 1842 vstupuje do básníkovy života a stává se tak jeho neodlučitelnou součástí až do smrti. I zde se opět Baudelaire rozchází s Aupickovými názory. Otčím je odpůrcem soužití lidí rozdílné pleti. Pro Baudelaira je i z tohoto důvodu život s Jeanne v podstatě vědomou formou odplaty jak pro Aupicka, tak pro měšťanctvo, jež je zdrojem stupidních zákonů.

---

⁹¹ Troyat, H. *Baudelaire*. Praha: Mladá fronta, 1997, s. 43

⁹² Troyat, H. *Baudelaire*. Praha: Mladá fronta, 1997, s. 73

⁹³ Baudelaire, Ch. *Úvahy o některých současnících*. Praha: Odeon. 1968, s. 615

⁹⁴ Troyat, H. *Baudelaire*. Praha: Mladá fronta, 1997, s. 73

⁹⁵ Vl. jm. Gaspard-Félix Tournachon (1820-1910), zakladatel portrétní fotografie. Portrétoval řadu významných umělců (A.Dumas, G. Sand, F. Chopin atd.)

7.4 Cyklus „Černá Venuše“ – „Bílá Venuše“

Cyklus Černé Venuše je metaforou oči. Následující verše nám přiblíží pohnutky onoho pojmenování.: *je t'adore à l'égal de la voûte nocturne / ô vase de tristesse, ô grande taciturne [...], /et que tu me parais, ornament de mes nuits [...]*.⁹⁶ Jak sledujeme, nacházejí se zde metafory noci, které neopuštějí ani básně následující: *Bizzare déité , brune comme les nuits [...], / sorcière au flanc d'ébène, enfant des noirs minuits*.⁹⁷ Jeanne je Bohyní noci, je temnotou, propastí v které je básník uvězněn a neschopen se vyprostit, zůstává u ni z prostého důvodu- z lásky: *Du fond du gouffre obscure où mon coeur est tombé / C'est un univers morne à l'horizon plombé / où nagent dans la nuit l'horreur et le blasphème [...] / et les six autres mois la nuit couvre la terre [...]*.⁹⁸ V básních věnovaných této temné krásce nalézáme tedy večer, hvězdy, sny. Ale jako celé Baudelairovo dílo je prosyceno, tak i zde, v „ Černé Venuši“ nelzáme kontrasty. Na jedné straně Baudelaira rozčiluje neduchaplné projevy Jeanne, její hrubost, vulgarita, arogantnost. Na straně druhé pak stačí, aby ukázala krásy svého těla a půvabné vnady a hned v ní vidí „ starověkou kouzelnici, ženské vtělení zvrácenosti, Kněžku zla, bez níž si nedovede svůj život představit“.⁹⁹

Jeanne nereprezentuje jen d'ábla, jenž ho trýzní a „ královnu hříchů krutostí.“¹⁰⁰ Vděčí jí za stále se navracející hezké vzpomínky: *Mère des souvenirs, maîtresses des maîtresses [...]/ Tu te rappelleras la beauté des caresses [...]*.¹⁰¹ a není schopen se od ni odprosit. Jako zpočátku vztahu je i nadále okouzlen jejími kadeřavými vlasy, vůní těla, pohyby. „Baudelaire aimait la couleur de peau de sa compagne“¹⁰² a byl jí doslova okouzlen.

V cyklu Marii Sabatierové nalézáme přesný opak. Baudelaire je touto ženou absolutně paralyzován. Tato dáma je inspirátorkou jeho nejožehavějších básní. Jsou jí věnovány básně z cyklu „Bílá Venuše“. Jmenovaná žena je pro básníka protikladem „Černé Venuše“. Oproti básním „Černé Venuše“, kde ustředními metaforickými prvky je

---

⁹⁶ O, já tě zbožňuji, (*Je t'adore à l'égal de la voûte nocturne*): O, já tě zbožňuji jak noční nebe v dáli/ty velké mlčení, ty vázo temná žaly [...]/ozdoba nocích mých, čím krutější se zdáš.

⁹⁷ *Sed non satiata*: Ty božstvo podivné, tak temné jako tma[...]/ zplozenko půlnoci s vranými bokama.

⁹⁸ *De profundis Clamavi*: [...] z dna temné propasti, kam srdce spadlo mi / Toť vesmírpochmurný, kde obzory se tmí / a kde jen rouhání a hrůza nocí plují [...] /a pak se z nich jen tma půl roku snášší dolů [...].

⁹⁹ Troyat,H. *Baudelaire*. Praha: Mladá fronta, 1997, s. 78

¹⁰⁰ Levý, O. *Baudelairova estetika a technika*. Praha: Eikon, 1998, s.372

¹⁰¹ Balkon , (*Le balcon*) : „[...] O matko vzpomínek, ty moje paní paní [...] vzpomínej na krásu našeho milování[...].

¹⁰² Richon, E. *Jeanne Duval et Charles Baudelaire, Belle d'abandon*. Paris: L'Harmattan, 1998; s. 89

tma, vynořuje se ve verších „Bílé Venuše“ světlo: *elle éblouit comme l'Aurore / et console comme la Nuit- tout entière*.¹⁰³

Báseň *Živá pochodeň (Le Flambeau vivant)* je již názvem nositelkou světla. Celá je prosycena plameny:

[...] *Charmants Yeux, vous brillez de la clarté mystique
Qu'ont les cierges brûlant en plein jour ; le soleil
Rougit , mais n'étaient pas leur flamme fantastique; [...]*¹⁰⁴

Metaforika světla je tedy jedním z prostředků, kterým obklopuje ve svých verších ženu, jež mu je „strážným andělem, Múzou a Madonou“.¹⁰⁵ Paní Sabatierová je bytost inteligentní, graciézní, jemných způsobů. Žena, jež je ráda hýčkána- „la femme calin“ a „tandresse.“ Není tedy divu, že ženě „živočišné“ a „bouřlivé“, nemajíce nejmenší špetku porozumění, d'áblice, je oné ušlechtilosti protikladem. I přes všechna tato fakta zůstává Jeanne ústřední postavou Baudelairova života. Básník je na této ženě závislý, je nositelkou inspirace, jak se dočítáme v básni *O já tě zbožňuji*. Přináší mu uspokojení a zbožňuje její tělo. Je ztělesněním všech žen na světě. I přes její krutost ji má rád, v její krutosti nalézá krásu. Tuto báseň mimo jiné recituje Jeanne, která je na ni patřičně pyšná.

Ó já tě zbožňuji

*Já v stálých výpadech se plazím za tebou
tak jako v mrtvole se plazí červi tmou
a vzývám i ten chlad, ty stvůrná ukrutnice,
pro který líbíš se mi, krásná, ještě více!*¹⁰⁶

Oba cykly nám představují základní rozpor básnickovy duše mezi splínem a ideálem. Na jedné straně vidíme tmou, na druhé světlo. Z tohoto faktu by se nám mohlo zdát, že v básních věnovaných Jaenne nenalezneme nic jiného než temnost. Cyklus černí

¹⁰³ *Ona celá, (Tout entière): Vždyť ona jak Den oslňuje / a jak Noc něžně konejší.*

¹⁰⁴ *Živá pochodeň: [...] O oči líbezné, záříte, plny krásy/ mystickým třpytem svěc, hořících v plném dni, / který, byť nachoví, jim plamen neuhasí[...].*

¹⁰⁵ Levý, O. *Baudelairova estetika a technika*. Praha: Eikon, 1998, s. 221

¹⁰⁶ Baudelaire, Ch. *Květy zla*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1962.

ovšem není prosycen zcela. Nalézáme zde i světlo, mající však za úlohu zdůraznit kontrast mezi světlem a tmou.

7.5 Tropická krajina

Nebylo by nemístné domnívat se, že právě ze své cesty si Baudelaire přivezl zalíbení pro ženy „ebenové pleti“ čemuž napovídá i seznámení s Jeanne až po svém příjezdu. Jeho cesta má tedy spojitost s Jeanne: „Jeanne est l'incarnation même du voyage“.¹⁰⁷ Vše v Jeanne, stejně tak jako nejmenší detail jejího těla, vyzdvihují v Baudelairovi vzpomínky na jeho cesty. Jeanne v básníkovi evokuje vzpomínky na navštívené ostrovy. Dostáváme se k závěru, že tato „belle visiteuse“ spolu se zážitky z cest se „stávají pramenem jeho básnické tvorby“.¹⁰⁸

Stejně jako vzhled Jeanne přenáší Baudelaira do dalekých krajin, tak i její vůně je prostředkem ke snění a putování. „Černá Venuše“ básníka uhranula a i „nejprchlivější počitky, například vůně, která obestírá tělo milované ženy, jsou mu východiskem oslujících snů“.¹⁰⁹ Je pro básníka zásobárnou smyslových okouzlení, jak se můžeme dočíst v básni *Exotický parfém (Parfum exotique)*:

Parfum exotique

*Quand, les deux yeux fermés, en un soir chaud d'automne,
Je respire l'odeur de ton sein chalereux,
Je vois se dérouler des rivages hereux
Qu'éblouissent les feux d'un soleil monotone;*

*Une île paresseuse où la nature donne
Des arbres singuliers et des fruits savoureux;
Des hommes dont le corps est mince et vigoureux,
Et des femmes dont l'oeil par sa franchise étonne.*

---

¹⁰⁷ Richon, E. *Jeanne Duval et Charles Baudelaire, Belle d'abandon*. Paris: L'Harmattan, 1998, s. 46: „Jeanne je cestou, která pokračuje.“

¹⁰⁸ Baudelaire, Ch. *Hořké propasti*. Praha: Paseka, 2001, s. 20

¹⁰⁹ Levý, O. *Baudelairova estetika a technika*. Praha: Eikon, 1998, s. 221

*Guidé par ton odeur vers de charmants climats,
Je vois un port rempli de voiles et de mâts
Encor tout fatigués par la vague marine,*

*Pendant que le parfum des verts tamariniers,
Qui circule dans l'air et m'enfle la narine,
Se mêle dans mon âme au chant des mariniérs.*

V sonetu *Exotický parfém* je vyjádřen Baudelairův ráj, který si, prostřednictvím své imaginace a za pomoci smyslů vytváří. Vůně jeho milenky je neskonalé mocná, dokáže básníka přenést do dalekých, exotických krajin. Zde jsou použity tzv. Korespondence, princip založený na smyslových prožitcích, které se vyskytují jak mezi jednotlivými smysly, tak mezi jednotlivými odvětvími umění (např. „vidět zvuky“). Básník, prostřednictvím vůně, tedy čichu, vstupuje do oblasti vizuálního světa, kde vidí krajiny a do oblasti auditivní, kde slyší zpěv námořníků. Dále přichází ke smyslu chuťovému, aby ochutnal ovoce dalekých končin, což sledujeme ve druhé čtyřverší: *Des arbres singuliers et des fruits savoureux (Rodící stromoví se sladkým ovocem)*. Svět vyjádřený v básni, je pro Baudelaira rájem, na rozdíl od reality, která mu je peklem. Pociťujeme zde bezpečí a jistotu. Jeanne je přítomna v minulosti, je vzpomínkou na cestu, nostalgií. Vůně jeho partnerky přenáší básníka do světa, ve kterém spatřuje *šťastnou zem - rivages hereux*, prosycenou *sluncem beze změny - soleil monotonne*. Básník potkává na tomto ostrově dokonalé muže, jenž jsou zdatní - *Des hommes dont le corps est mince et vigoureux*-(muže siláky, ač štíhlé v těle své), ale i ženy, jež jsou upřímné, a člověk je znepokojen ve chvíli, kdy na něho pohledí - *Et des femmes dont l'oeil par sa franchise étonne*-(a přímé, bezelstné, div vzbuzující ženy). Nachází zde ráj, který mu ve skutečném světě chybí a postavy, mající lidské charakteristiky, jež by rád uvítal ve zkažené společnosti.

Třetí finální část oddílu Spleen a Ideál, je také tvořena třemi cykly básní. V prvním cyklu uvádí autor prostředky, prostřednictvím nichž se konejší v nešťastných chvílích - *Tristesse de la lune*-(Smutek luny) - *Le Mort joyeux* (Veselý mrtvý).

Cyklus začínající básní *Le Tonneau de la haine* (Sud Zášť), ukončen je básní *Spleen*. Tento cyklus popisuje básníkův splín.

Poslední cyklus je zpodobnění Baudelairovy touhy po nicotě, chmurné vědomí nezměnitelnosti jeho osudu.¹¹⁰ Tyto básně mají za úkol osvětlení důsledků oné složky básnickova nitra, jež jsou obsahem skupiny ústřední.

7.6 „Tableaux parisiens“

Na závěr si zde okrajově přiblížíme zbývající části *Květů zla*, *Tableaux parisiens*, jež je druhým oddílem sbírky. Tento cyklus je zповědí o lidské společnosti, o nejchudších nejen po stránce materialistické, ale i po stránce duševní.

Zde básník vyjadřuje okolnosti, které ho zaujaly při procházkách Paříží. V básni, kterou zahajuje první cyklus – *Paysage (Krajina)*, načrtává básník krajinu Paříže. Popisuje ji z výšky a to mu poskytuje nadhled: [...] *Les deux mains au menton, du haut de ma mansarde / Je verrai l'atelier qui chante et qui bavarde/ Les tuyaux, les clochers, ces mâts de la cité/Et les grands ciels qui font rêver d'éternité[...]*.¹¹¹

V následující řadě básní, počínající *le Soleil (Slunce)*, končící *Le Squelette laboureur (Pracující kostlivec)* se básník pozastavuje nad tím, co ho upoutalo při toulkách velkoměstem. Autor je vyčerpán nepřetržitým zkoumáním sebe sama. Snaží se nalézt vysvobození z utrpení odehrávajícího se v jeho duši. Touží ze sebe sama vystoupit a duši prostoupit periferní pestrý svět. Je zde podána podoba velkoměsta. Uskutečňuje výlet Paříží začínající na starobylých předměstích. Rozjímá se nad touto tragickou a ctihodnou krásou, jež je mu zde představována. Pozoruje lidské situace, tragedie a dramata. Ale ani zde nenachází žádnou útěchu, osvobození.

Začíná starými předměstími. Sluncem a uměleckými díly je zkrášleno i to, od čeho lidé odvracejí svůj zrak. Vstupuje do nových čtvrtí a vyvolává si obraz toho, co stálo kdysi na jejich místě. Ulice města jsou naplněny mlhou a potkává žebračku, jež je oděna do roztrhaných šatů, na první pohled neztělesňuje nijaký půvab. Básník však v této ubohé ženě vidí krásku, stačilo by jen, kdyby odhalila svůj půvab, jenž se skrývá pod odpudivým oděvem: [...] *Que des noeuds mal attachés / Dévoilent pour nos péchés / Tes deux beaux seins, radieux / Comme des yeux[...]*.¹¹² Žebračka je pro ostatní škaredá, ale Baudelaire si zde všímá její skryté krásy a rusovláska, jež je ztělesněním bídy, by jistě za jiných

¹¹⁰ Tamtéž, s.235

¹¹¹ *Krajina: [...]s rukama pod bradou se budu dívat z výše / na dílny, hudoucí a žvatlající tiše, / na věže, komíny, ty městské stožáry, / a nebe, budící sny o věčnosti[...]*.

¹¹² *Rusovlasé žebrače,(A une Mendiante rousse): Kdyby spadlá ramínka/odkryla nám zlehýnka/dva tvé prsy zářivé/jak oči tvé.*

okolností okouzila nejednoho muže: *Maint page épris du hasard /Maint seigneur et maint Ronsard / pieraient pour le déduit / Ton frais réduit!*¹¹³ Při svých toulkách si všímá věcí, jež jsou jiným ukryty. Je vzrušen z postav, které potkává při svém toulání po Paříži. Ubohé, groteskní stařenky, jež byly snad kdysi zosobněním půvabu a krásy: [...] *Vous qui fûtes la grâce ou qui fûtes la gloire / Nul ne vous reconnaît! Un ivrogne incivil / Vous insulte en passant d'un amour dérisoire[...]*.¹¹⁴ Slepce, upírající k nebi své vyhaslé oči¹¹⁵ : [...] *Leurs yeux, d'où la divine étincelle est partie / Comme s'ils regardaient au loin, restent levés /Au ciel[...]*.¹¹⁶ Zastavuje se na nábřeží u stánku a pozoruje sbírku starých rytin, kresby kostlivců v podobě oráčů mu dává pocit a zamyšlení, nad tím, že ani smrt není dobou odpočinku: [...] *Voulez-vous (d'un destin trop dur / Épouvantable et clair emblème!) / Montrer que dans la fosse même / Le Sommeil promis n'est pas sûr[...]*.¹¹⁷ Večer je doba života, veselí, divadel. Nemocnice jsou plné vzlyků. Odkrývá se nám svět zábavy a heren. V síních slavnostně osvětlených je vidět tančící páry, které v básníkovi vzbuzují představu „tance smrti.“ Je neuspokojen touto poutí velkoměstem a vrací se do minulosti. V duchu si vyvolává vzpomínky na hezké chvíle, jež strávil se svou rodinou, vzpomíná na svou chůvu Mariette, jež se o něj láskyplně starala: [...] *La servante au grand coeur dont vous étiez jalouse / Et qui dort son sommeil sous une humble pelouse[...]*.¹¹⁸ Tyto vzpomínky v něm probouzí jak marné lítosti, tak představy truchlivých věcí a ty se snaží ohlušit prostopášnictvím a sněním. Jako protiklad velkoměsta si představuje obraz krajiny, která nikdy nespátřila oko člověka, krajiny, která je utvořena z kovu, mramoru a vody, nad níž se pod oblohou bez slunce a hvězd vznáší mlčení věčnosti: [...] *Et, peintre fier de mon génie / Je savourais dans mon tableau / L'enivrante monotonie / Du métal, du marbre et de l'eau[...]*.¹¹⁹ Jakmile je probuzen ze snění, uvědomí si, jak je život hořký a bídný. Po této pouti vnější skutečností začíná poznávat, jak marně se snažil uniknout sám sobě. Zkoumáním osudu bytostí zosobňujících tragiku životních dramát, poznává, že se odehrávalo i drama jeho vlastního života

¹¹³ *Mnohý panoš, dobrodruh/mnohý Ronsard, mnohý duch/hledali by svěží skrýš/kde v noci spíš.*

¹¹⁴ *Stařenky (Les petites vieilles) : Vy, které jste sám půvab, ctnost a sláva/ jste lidem lhostejny a vůbec neznámy / Teď vás jen opilec svou láskou napadává..*

¹¹⁵ Levý, O. *Baudelairova estetika a technika.* Praha: Eikon, 1998, s . 224

¹¹⁶ *Slepci, (Les Aveugles): Oči, kde dávno již nic z Boží jiskry není/dál k nebi zdvyženy, jako by patřily[...].*

¹¹⁷ *Le squeelette laboureur, (Pracující kostlivec): Ukazujete nám to jen/-O kruté sudby naznačení! / Že přislíbený spánek není/ nám ani v hrobě zaručen.*

¹¹⁸ *Té chůvě, (La servante au grand coeur dint vous étiez jalouse): [...]Té chůvě, na kterou jste pro cit žárlivala/ a která spí své sny pod drnem jako skála[...].*

¹¹⁹ *Pařížský sen, (Rêve parisien): [...] a pyšný malíř ducha svého/ jsem chutnal ve svém výtvoru/ opojnou jednotvárnost všeho/ kovu, vody a mramoru[...].*

Ve finálním cyklu tohoto oddílu začínajícího básní *Le Crépuscule du soir* (*Soumrak*), konče *Le Crépuscule du matin* (*Svítání*) jsme pohlceni nočním životem a tragikou města, nad níž se sklání Baudelairova hořkost a lítost.

7.7 „Le vin“

Ústředním tématem oddílu *Le vin* je únik do jiného světa, který je umožněn prostřednictvím vína. Pro Baudelaira jsou vnější i vnitřní skutečnosti zdrojem smutku a bolesti, noří se, aby dosáhl splnění své tužby, do říše „umělých rájů“, prchá do „nadskutečna“¹²⁰, což je mu umožněno požíváním vína, ale i jiných drog. Víno je prostředkem k osvobození, díky němuž je básník utěšen: [...]*De tous ces vieux maudits qui meurent en silence / Dieu, touché de remords, avait fait le sommeil / L'homme ajouta le Vin, fils sacré du Soleil*[...].¹²¹ Baudelaire dodává, že „Opojení, které může být pramenem tvůrčí inspirace a může vnést do duše odvahu a bojovnost, ale která může pudit též ke zločinu a proměnit lásku v neúprosnou horečku“.¹²² Básník si je vědom, že prostřednictvím žádných opojných prostředků nelze dojít k vysvobození od trýzně, která je v jeho nitru. Jelikož nic nepomáhá, je odsouzen k zatracení. V době, kdy Baudelaire psal tyto verše, obklopoval Paříž neklid vzešlý z revoluce roku 1848. Kvůli těžkému životu a chudoby se víno stává „un des efforts désordonnées et condamnables de l'homme pour échapper aux exigences de sa condition“.¹²³ Víno se pro lid stává prostředkem k úniku, levným nástrojem k zapomenutí:[...] *Oui, ces gens harcelés de chagrins de ménage / Moulus par le travail et tourmentés par l'âge / Éreintés et pliant sous un tas de débris / Vomissement confus de l'énorme Paris*[...].¹²⁴

Úvodní básní následujícího oddílu, *Les Fleurs du mal*, je báseň *La Destruction* (*Záhuba*) nastiňující téma skladeb následujících. První trojice líčí „les vices féminins.“¹²⁵ Druhá trojice básní popisuje jednotu Zhýralosti a Smrti. Třetí trojice básní charakterizuje návrat básníka do sebe sama.

¹²⁰ Levý, O. *Baudelairova estetika a technika*. Praha: Eikon, 1998, s.224

¹²¹ *Víno hadrářů, (Le vin des chiffonniers): [...] Bůh stvořil spánek kdys, jak výčítkami citu/a Člověk doplnil jej Vínem, drahým všem/a Víno po Slunci je Božím dítětem*[...].

¹²² Levý, O. *Baudelairova estetika a technika*. Praha: Eikon, 1998, s. 225

¹²³ Bonneville, G. *Les Fleurs du mal. Profil d'une oeuvre*. Paris: Hatier., 2000, s.20. víno se stává „jedním z nezřízených a odsouzeníhodných snah člověka, jak uniknout z náročnosti svého postavení“. Vlastní překlad¹²⁴.; *Víno hadrářů, (Le vin des chiffonniers) : [...] Ti lidé, trápení sty trampot v domácnosti/drcení robotou a stáří bez lítosti/a celí ohnutí pod tíhou odpadků/zvracených Paříží po koutech ve zmatku*[...].

¹²⁵ Levý, O. *Baudelairova estetika a technika*. Praha: Eikon, 1998, s.236: „ženské neřesti“.

V předposledním oddíle je vyjádřen trojí aspekt myšlenky boží nespravedlnosti, jejímiž oběťmi jsou Kristus (*Le Reniement de saint Pierre-Zapření svatého Petra*), Kain (*Abel et Caïn*) a ve třetí básni Satan (*Les Litanies de Satan-Litanie k Satanovi*). Celá sbírka je ukončena básněmi, jejichž oddíl je příznačně pojmenován- *La Mort (Smrt)*. První tři básně- *La Mort des amants (Smrt milenců)*, *La Mort des pauvres (Smrt chudých)* a *La Mort des artistes (Smrt umělců)* tematicky odkazují k básním *Le vin des chiffoniers (Vino hadrářů)*, *Le vin du solitaire (Vino vrahovo)* a *Le vin des amants (Vino milenců)* oddílu *Le vin (Vino)*. Báseň finální – *Le Voyage (Cesta)*, uzavírá jak tento oddíl, tak celou sbírku *Květy zla*.

Zde jsme mohli sledovat, jak každá část sbírky vypovídá o konkrétním tématu. Do tohoto Baudelairova díla se promítá tematika milostná a erotická. Sbírkou *Květy zla* jsou milostnou i životní zpovědí Charlese Baudelaira.

8 Závěr

Tvorba tohoto básníka je výjimečná jak formou jeho díla, tak i obsahem. Na jedné straně předkládá absolutně dokonalé, vybroušené dílo. Ve sbírce *Květy zla* nalézáme širokou škálu versologie, setkáváme se jak s dvanácti slabičným veršem, alexandrinem, jež byl v devatenáctém století velmi uznávaný, ale i s veršemi pětislabičnými a osmislabičnými. Oproti této dokonalé, starobylé formě, vyvstává pobuřující obsah básní. Antická tradice se zde kloubí se šokujícími a novými výrazy, a tato doba ještě nebyla zcela připravena na tak velkou změnu.

Společnost byla pobouřena a pohoršena tematickou drsností básní. Baudelaire zde upouští od romantické tradice a dostává se k zakázaným tématům, pro devatenácté století tak šokujícím. Tento básník se zasloužil o nový pohled na literaturu a otevřel cesty budoucím umělcům a uměleckým směrům.

V bakalářské práci jsme rozebírali dvě básně- *Exotický parfém (Parfum exotique)*, kde Baudelaire používá tzv. „korespondence“, čili „souvztažnosti“, a doházíme tak k závěru, jak básník pojímal vztah mezi jednotlivými odvětvími umění. Mezi hudbou, malířstvím a básněmi existuje syntéza a tak je tedy možné „slyšet barvy“, „vidět vůni.“ Při rozboru zmíněné básně docházíme k závěru, že pomocí smyslů je možné přenést se do jiných míst a prostředníkem pro tuto pouť se stává vůně milované žena. Druhou básní, kterou zde rozebíráme je báseň *Krásy (La Beauté)*. Úkolem zde bylo vysvětlit Baudelairovo pojetí krásy. Baudelaire se zde zabýval původem krásy a dochází k závěru, že absolutní krásy neexistuje, jelikož každý člověk má své osobité krásy. Krása je tedy relativní. Dále srovnáváme báseň *Krásy* s básní *Hymna na krásu (L'Hymne à la beauté)*, která je již jiného charakteru. Cílem je ukázat, že básník již procítnul ze sna a z ustavičného hledání ideální krásy a dostává se do reality. V básni *Hymna na krásu* se již Baudelaire nesnaží nalézt absolutní ideál a docházíme k závěru, že nezáleží na skutečnosti, odkud krásy přichází, ale jen její samotná existence nám musí postačovat.

Ani českým umělcům není tento básník neznámý, proto dalším cílem bakalářské práce bylo ukázat, kdy se do Čech dostaly první překlady Baudelairových básní, které se do Čech dostávají relativně brzy, jelikož byl básníkem oblíbeným a známým. Prostřednictvím krátkých ukázek překladů českých umělců a za pomoci díla F. X. Šaldy jsme rozebírali, jak se jednotlivé překlady liší. Koncem devatenáctého století docházelo ke kritikám těchto překladů a cílem tedy bylo ukázat, jaké důvody k tomuto vedly.

Ústřední skupinou sbírky *Květu zla* se zde zabýváme podrobněji. Básně v této skupiny jsou věnovány ženám, které prostoupily Baudelaireův život. Cílem bylo zjistit, jak básník pojímá svou celoživotní partnerku Jeanne Duvalovou, které jsou věnovány básně z cyklu „Černé Venuše“ a Marii Sabatierovou, které jsou připisovány básně z cyklu „Bílé Venuše.“ Oba cykly zde porovnáváme, a docházíme k závěru, co obě ženy pro básníka znamenaly a čím ho uchvátily. Jeanne, i přes všechna nedorozumění a neschody, které prostupovaly jejich vztah, zůstává básníkovou celoživotní partnerkou. Baudelaire není schopen se z tohoto vztahu vymanit. Oproti tomu Marie Sabatierová je ženou, s kterou si po stránce intelektuální Baudelaire velmi rozumí, vše co nenalézá u Jeanne - pochopení pro umění a literaturu, ale i samotné jemné chování, nachází právě v této ženě, madame Sabatierové. Zde nalézáme i vysvětlení pojmenování obou cyklů. V „Černé Venuši“ nalézáme metafory noci, zatímco v „Bílé Venuši“ světlo. Tyto dva cykly jsou absolutními protiklady.

Pro doplnění bakalářské práce uvádíme zbývající oddíly *Květu zla – Pařížské obrazy (Tableaux parisiens)*, *Víno*, (*Le Vin*) a velmi stručně finální oddíly.

9 Résumé

Mon mémoire de licence est concentrée sur la vie de Charles Baudelaire et sur son recueil de poésie *Les Fleurs du mal*. Dans la première partie, on décrit la vie de Baudelaire et ses rapports tendus avec général Aupick, son beau-père, ainsi qu'avec sa mère. Il est généralement connu que Baudelaire n'avait pas de bonnes relations avec son beau-père et que toute sa vie il tendait beaucoup vers sa mère, avec laquelle il avait le rapport compliqué. Général Aupick n'approuvait pas des projets de l'avenir de Charles et la haine entre ces deux hommes ne prend fin que le jour de la mort de Baudelaire. Les parents tâchaient toujours d'amener Baudelaire à une vie bien ordonnée. Ils renvoyaient leur fils aux Indes pour qu'il y trouve un mode de vie décent, mais ce voyage ne dure pas aussi longtemps que prévu. Baudelaire revient plus tôt et ses parents en sont déçus.

Baudelaire s'engage sur son propre chemin. Il fait connaissance des artistes, il commence sa carrière de poète, de critique littéraire, de critique d'art et de traducteur. L'oeuvre de Baudelaire est extravagante et audacieuse et pour cette raison il n'a pas été compris par la société contemporaine. Dans son oeuvre nous trouvons des éléments complètement nouveaux et Baudelaire nous fait découvrir des endroits littéraires surprenants. Ce poète se trouve à la limite du romantisme et du parnassisme, il adore le

style classique, néanmoins le contenu de ses poèmes est choquant. L'analyse de cette partie de mon mémoire de licence repose sur l'aspiration de Baudelaire au romantisme qui est lié à son admiration pour l'oeuvre d' E. Delacroix. Ces deux artistes avaient beaucoup en commun, ils nous laissent assez de la liberté pour rêver et pour fuir la réalité. D'après Baudelaire, également le peintre Delacroix, ne tâche pas de décrire une réalité, mais il nous donne des impulsions pour notre propre imagination.

En ce qui concerne le contenu des poèmes, son oeuvre n'était pas du tout acceptée et comprise par le grand public. La rugosité des poèmes, d'une part, est mêlée avec la forme parfaite – sonnet et alexandrin. Ce genre de la poésie tient le haut du pavé des préférences du public du XIXe siècle. Et nous trouvons dans les poèmes de ce grand poète les éléments très audacieux et pour cela le nouveau contenu qui révolte la société même si la forme est ancienne et classique. On trouve chez Baudelaire les éléments du romantisme, du réalisme, du parnassisme. Il n'est pas possible de classer son oeuvre dans une orientation poétique.

La deuxième partie de mon mémoire de licence concerne l'oeuvre la plus connue de Baudelaire- *Les Fleurs du mal*. On y apprend quel était le titre d'origine de ce recueil et ce qui a mené le poète à le changer. On y trouve aussi quelles raisons ont mené le poète à choisir le chemin si difficile et la condamnation des *Fleurs du mal* a commencé. Malgré les difficultés, Baudelaire ne se rendait pas, garde son espoir et lutte contre l'injustice et l'aveuglement des juges. Il cherche, entre les artistes, les personnages qui puissent l'aider pendant le procès. Il sait très bien que Gustav Flaubert était aussi jugé à cause de son roman *Madame Bovary* et c'est pour cela que cet écrivain a inspiré Baudelaire pour orienter sa recherche des personnages qui exercent une forte influence. Ses efforts se terminent par un échec. Baudelaire est convoqué au tribunal. Ce fait lui apporte la gloire et il devient célèbre du jour au lendemain. Le grand public achète *Les Fleurs du mal*, mais malheureusement plutôt par curiosité. Baudelaire n'avait pas l'intention de quitter son style de peur de perdre son originalité. Il prépare la nouvelle édition des *Fleurs du mal* en excluant les poèmes condamnés et avec 32 poèmes nouveaux. Cette deuxième édition n'avait cette fois-ci aucun écho parmi les lecteurs. Baudelaire est de plus en plus déçu par la société où il vit. Il n'a pas envie d'expliquer quoi que ce soit à qui que ce soit, comme à son avis celui qui veut comprendre comprendra tout et à ceux qui ne veulent rien comprendre cela ne vaut pas la peine d'expliquer quoi que ce soit.

La troisième partie de mon mémoire de licence est concentré sur les échos de l'oeuvre de Baudelaire entre les écrivains français. On rencontre ici les artistes qui l'honorent. On voit ici que Baudelaire n'est pas seulement critiqué, mais on trouve aussi des écrivains qui sont très fiers de l'existence de ce poète.

Dans la partie suivante sont présentés les échos de l'oeuvre de Baudelaire en Bohême. On présente ici les recueils traduits et publiés en Bohême qui ont pu être lus par les lecteurs tchèques. Les premiers qui traduisent les poèmes de Baudelaire sont Jaroslav Vrchlický et Jaroslav Goll dans le recueil *Francouzská poezie nové doby* en 1977. Cette partie de mémoire s'intéresse aux diversités des traductions de ces auteurs et pour quels raisons ils ont été tous les deux critiqué. Je m'appuie sur l'oeuvre de F. X. Šalda *Kritické projevy*. Šalda s'est rendu compte que dans les traductions des poèmes de Baudelaire existent des différences et il les interprète sur des courts exemples des poèmes. Cette partie de mémoire de licence n'est pas consacrée aux critiques des traductions, je m'intéresse seulement à l'origine de ces critiques.

L'oeuvre *Poezie francouzské nové doby* est complétée par d'autres poèmes de Baudelaire publiés en 1912 sous le titre *Sborník světové poezie*, mais il ne s'agit pas encore de la traduction complète des *Fleurs du mal*. Karel Čapek s'est intéressé aux traductions non seulement de l'oeuvre de Baudelaire. Cet écrivain avait l'intention de créer un grand recueil de la poésie française et ainsi en 1920 l'oeuvre *Francouzská poezie nové doby* est publiée. Je m'intéresse à la différence des traductions entre Karel Čapek et Jaroslav Vrchlický. A la fin de cette partie, on évoque des traductions de Svatopluk Kadlec. Svatopluk Kadlec nous présente, comme le premier auteur, la traduction complète des *Fleurs du mal*. Ce traducteur est le plus proche des originaux des poèmes et il est le plus actuel dans ses traductions. Il évite des formes anciennes du XIXe siècle et le contenu des poèmes est très proche des originaux. Baudelaire et les autres poètes français (Verlaine, Rimbaud et les autres) se sont fait connaître en Bohême justement grâce à ces traducteurs.

Dans la cinquième partie je concentre mon attention de nouveau à l'oeuvre aux *Fleurs du mal*. On analyse la chronologie et la logique de cette oeuvre. Certains auteurs sont de l'avis que les *Fleurs du mal* n'ont aucune chronologie, mais Baudelaire, lui-même, a exprimé un point de vue opposé. On s'intéresse donc à la composition du recueil. On travaille ici avec l'oeuvre *Baudelairova estetika a technika* de Otakar Levý. Otakar Levý est comme Baudelaire un partisan de la chronologie des *Fleurs du mal*. *Les Fleurs*

du mal sont divisés en six groupes dont chacun représente un seul ensemble de sujets. On présente ici les deux premières parties du premier groupe. Dans la dernière partie de ce groupe qui est consacré aux femmes on traite de la conception de la Beauté chez Baudelaire. On présente ici les poèmes *La Beauté* et *L'Hymne à la Beauté*.

Nous découvrons par l'intermédiaire du poème *La Beauté* comment Baudelaire perçoit la beauté. Dans le poème *L'Hymne à la Beauté* il arrive à la conclusion que la beauté idéale n'existe pas. Le poète se réveille du rêve à la réalité. L'objet de la sixième partie de mon mémoire de licence sont les poèmes consacrés aux femmes dont le prologue est *L'Hymne à la Beauté*. Baudelaire dédie ses poèmes à trois femmes qui ont pénétré sa vie: Jeanne Duval, Madame Sabatier et Marie Dubrun. Nous nous intéresserons aux poèmes qui sont consacrés à Jeanne Duval, la femme fatale de Baudelaire. C'est par ailleurs le sujet de la partie de suivante. Ainsi, nous comparerons les poèmes pour Jeanne Duval, *La Vénus noire*, aux poèmes pour Madame Sabatier, *La Vénus blanche*.

Les dernières parties de mon mémoire de licence synthétise l'analyse de l'oeuvre de Baudelaire.

On examinera le contenu des *Fleurs du mal* lié aux thèmes des *Tableaux parisiens*, du *Vin* et de *La Mort*. On ne n'étudiera pas toutes les parties des *Fleurs du mal*. On s'intéressera particulièrement à Jeanne Duval, *La Beauté*, la vie et l'oeuvre de Charles Baudelaire.

Baudelaire détruit une conception de l'art où l'existence d'un idéal esthétique était par-dessus tout. Baudelaire refuse cette perception de la beauté et s'oppose ainsi à ses critiques. Le recueil *Les Fleurs du mal* est tout à fait original par sa nouveauté et le poète ouvre de nouveaux chemins pour les futures horizons artistiques. Baudelaire nous laisse une oeuvre qui introduit le lecteur dans des endroits encore inconnus, et ouvre de nouvelles perspectives de l'art poétique.

10 Bibliografie

- Všeobecná encyklopedie, 1. díl.* Praha: nakladatelství dům OP, 1996
- Všeobecná encyklopedie, 2. díl.* Praha: nakladatelství dům OP, 1997
- Všeobecná encyklopedie, 3. díl.* Praha: nakladatelství dům OP, 1997
- Všeobecná encyklopedie, 4. díl.* Praha: nakladatelství dům OP, 1998
- Šrámek, J. *Dějiny francouzské literatury v kostce.* Olomouc: Votobia, 1997
- Baudelaire, Ch. *Báseň o hašiši.* Praha: Volvox Globator, 1995
- Baudelaire, Ch. *Květy zla.* Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1962, přeložil Sv. Kadlec
- Baudelaire, Ch. *Les Fleurs du mal.* Paris: Gallimard, Édition de 1861, 2010
- Décolte, G. *Les Fleurs du mal. Profil d'une oeuvre.* Paris: Hatier, 2000
- Mathias, P. *La Beauté dans les Fleurs du mal.* Presses Universitaires de Grenoble, 1977
- Richon, E. *Jeanne Duval et Charles Baudelaire, Belle d'abandon.* Paris: L'Harmattan, 1998
- Baudelaire, Ch. *Hořké propasti.* Praha: Paseka, 2001
- Troyat, H. *Baudelaire.* Praha: Mladá fronta, 1997
- Baudelaire, Ch. *Důverné deníky.* Praha: Odeon, 1988
- Baudelaire, Ch. *Mé srdce, tak jak je.* Praha: Torst, 1996
- Verlaine, P. *Prokletí básníci.* Praha: Československý spisovatel, 1996
- Čapek, K. *Francouzská poezie nové doby.* Praha: Československý spisovatel, 1981
- Čapek, K. *Francouzská poezie nové doby.* Praha: Nakl. Fr. Borový, 1920
- Levý, O. *Baudelairova estetika a technika.* Praha: Eikon, 1998
- Gautier, T. *Charles Baudelaire.* Praha: Kra, 1995
- Lévy, Henri, B. *Poslední dny Charlese Baudelaira.* Brno: Jota, 1997
- Černý, V. *Soustavný přehled obecných dějin literatury naší vzdělanosti.* Praha: Academia, 2009
- Vebret, J. *Les fleurs du mal. L'oeuvre de Baudelaire condamnée.* Paris: Libro, 2009

Baudelaire, Ch. *Úvahy o některých současnících*. Praha: Odeon, 1968

Šalda, F. X: *Soubor díla F. X. Šaldy. Kritické projevy-2*. Melantrich, Praha: 1950, op.cit., s. 324

Baudelaire, Ch. *Má temná krásko*. Praha: Vyšehrad, 2002

Baudelaire, Ch: *Sborník světové poezie. Výbor z „Květů zla“*. Praha: Nakladatelství J. OTTO, kolem r. 1900

Vrchlický, J. *Poesie francouzské nové doby*. Tisk a náklad dra. Ed. Grépa: Praha, 1877

